КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 91 (4382). | ЕРА, 30 июль 1970 шу. | Мах 2 кеп.

ЮРТА БОАХАМ КХЫ А ТОАБАРА

КПСС обкома XIII пленума соцам

«КПСС ЦК июльски (1970 ш). Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехь» КПСС обкома хьалхарча секретара С. С. Апряткина вьча докладага ла а дийгІа, йийна а бийца, КПСС обкома пленумо белгалдаьккхар, парте XXIII-ча съездех ЦК Пленумийн решенеш кхоачашьеш, колхозхоша, совхозий болхлоша города къахьегамхоша хьанаре хьал а лоацаш, республика юрта боахам дІахо а дегІабоалабаь хилар. Пятилетка дІадахача шерашка юкъера лаьрхІача шера яьккха валовой юртбоахама продукци 221,8 миллион сома мехьа хилар, царел хьалхарча хІара шера яьккхар диъ шера 182,5 миллион сома мехьа мара ца хиннача вешта аьлча 23 процент дукхагІа хиннай.

Шера юкъера лаьрхІа 1966—1969 шерашка республике 414 эзар тонни ялат даьккхар 1961—1965 шерашка 399 эзар тонн мара ца яьккхача. Шера юкъера лаьрхІа ганараш, шекара свекла, комсаш, тІаьрчка дукхагІа даьккхад, дукхагІа даьхад баьцадааьраш, коартолаш. Республика бІарча хьайначa диъ шера ялат кийчдара план 103 процент кхоачашьйй, план 500 эзар тонн йолча Даьхен амбарашка чутессад 528 эзар тонн ялат.

1961—1966 шерашка юкъера лаьрхІача шера лаьккха валовой дулх 14 эзар тонн мара ца хиннача 1966—1969 шерашка 16,3 эзар тонн хилар, шура — 68,7 эзар тонн мара ца хиннача 84,5 эзар тонн, фуаш — 29,1 миллион мара ца хиннача 39,2 миллион, тха — 1922 тонн мара ца хиннача 2197 тонн. Хьайбаш мара план республика кхоачашйир 105 процент, шурен фуаш — 100, тха — 111 процент.

Пятилетка дІадахача шерашка дикка чІоагІъелар республика юрта боахама материально-техническа база. Колхозашкен совхозашкен кхаьчар 3400 трактор, 1500 пхере тайпа комбайн, 1880 муьлхагІа легковой автомобиль, дукха кхыйола машинаши оборудовани. Геттара дукха тІаера минеральни удобренеш, гербицидаш, баьцовгІаш лоараю кхыйола средстваш.

1966—1969 шерашка республике хан боахам буллача дІадахча 46,5 миллион сом пачхьалкхена миллион сом совгІа колхозийн ахча. 16 эзар гектар хула хий дулла лаьтта кийчдаьд, долаш дола 11,6 эзар гектар хий дулла лаьтта нийсдаь, шьрдаь товдаьд, ушал йола 0,7 эзар гектар лаьтта докъадаьд.

Республике чІоагІлуш я колхозийн совхозийн экономика, цу ларда тІа лаккху юртарча къахьегамхой вахара материальни хьал. 1965 шера хиннача юхе колхозхоша юккъера лаьрхІа бетта доаккхар 23 проценти совхозий болхлой алапи 11 проценти лакхденнад. Юрта дукха хьалду наха чубахен культурно-бытовойн тІирлаш.

Республика юрта боахам дегІабоалабеча цхьайола дика результаташ йоллашехьа цІенхашттара кхоачамбоацараш я да. Цхьайола продукташ ахарен къахьегІама овсарле лакхъярен хьакъехьа колхозаши совхозаши КПСС XXIII-ча съезда Директиваша пятилеткина оттабаьча боарамга кхьачац. Цхьадолча боахамашка ледара къахьег ялати кхьйола культураши хьувкъаяра, хІаьта ишта хьайбай продуктивность лакхъяра. Овсар дІа ца дахкхар бальан долаш, баьцовгІаштен хьайбаштен зеннерча садоахкача хІамащея лазарашцех ледара къовсам лаьттабарах дукха продукци йов. Кхоачамболлаш пайда эцац техникех, удобренеех, ледара юкъехула боахам лелабара дикагІйола приемаш, къахьегами производстван дикагІа вІашІехьахьара формаши методаши.

Республика юрта боахамо хІанз а мела къостаду юртбоахама комплексни механизаци, мелиораци, химизаци яра дешаш, ледара юкъеххуьл Іалманен дикагІча опытан карагІдаьккхараш.

Дукхача колхозашкен совхозашкен цІенхаштта кхоачамбоацараш да хьайбай боахама хьалхале лелаеча, шерагара шерага кхоачашъан доадан, къаьстта дикка доахан дебадара планаш. Кхоачамболлаш вІашІехьаьккхац доакъара беза, во кхоачашду формаш хьалъелцен цирна механизаци елгер. Кхоачамхилал терко ца тІебеннад балха, хьайбашта искусственни осеменени яра, ветеринарно-профилактически балха боарам лакхбара.

Республика колхозашкен совхозашкен ледара бу экономически болх. МабоагІІара боаржабаьбац рузкъан кхом барен лорадарен къовсам. Доходаш дакхлушехь, цхьайолча колхозашка кІезига дІаухийт средстваш общественни производство шерьярга, административно-доал дара аппарат леладра совлен расходаш ю. Цхьадолча боахамашка алапи къахьегама овсарлел сихагІа лакхлу, средстваш пайда ца эцаш лоаттаю, лоха я фондаотдача, оборотни средстваш йоагІача дІа ца йолийташ моттигаш я.

Советски организаци, юртбоахама а мелиорацен дин боахамен а министерстваш, «Грозвино», «Консервплодоовощ», «Сельхозтехника» яхача объединенеш, «Скотопром» треста, цар моттигерча организаце ледара хьалхале лелаю юртбоахама производстван, эца мабоагІІара тІагІертта кхы а биззагІа пайда найбац колхозийн совхозийн производствен резервах, масела а шоай хацинхьа къоастадац лаьтта леладара, хьайбаи, боахама, продукцега дІаледар лохдара дешаш, боахама доал ца дар, пачхьалкхен планаш кхоачашьеча, дисциплина ца хилар, лаьттаех рационални пайда ца эцар мегийт. Моттигашца дайна организаторски болх бара цетта республикански юртбоахама ведомстваша дукхагІа йола ха дІайолхийт тайп-тайпара справкаш, докладаш, отчеташ оттаярга, нагахьа мера хилац колхозашкен совхозашкен, царна кІезига ду практически новкъостал.

КПСС цхьайолча райкомаша — Грозненски, Надтеречни, Назрански, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, ишта Гудермесски МалгІабикен горкомаша хІанз а КПСС XXIII съезда решенеща махкарра эргабаьккхабац шоай болх, дІахо а юрта боахам дегІабоалабара юххьенцарча партийни организацей лоархІами бехктокхами ледара лаккху, производства керттерча участкашка коммунисташ балха тІа нийса дІаоттабара кІезига боахко я, юрта боахама продукташ ахарен уж пачхьалкхенга йоахарен чІоагІа йола планаши декхараши кхоачашдеча цхьаболча кулгалхойх коммунистийн дешеленна ца хилар мегийт.

Дукхача районашка лохача боарамe латт массово-политически, агитационни болх. Ледара, формальни тІулакх леладу яхьа хьалхале лелаеча, дукхача даьхье тІанийца декхараш организаторски балхаца чІоагІдац, кхоачашдац.

Республика промышленни предприятешен тІишлошьеча организацешен хІанз а кІезига практически новкъостал ду юрта боахама.

Мога я баь, хьалхале леладари кхоачашбаран тІанийцаб КПСС ЦК июльски Пленума соцам, «Юрта боахама даькъе парте аргІанара декхараш» яхача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева доклада тІа хь выводаши предложенеши.

Областной партийни организаце керттера декхар да юрта боахама материально-технически база чІоагІъяра, лаьтте ледадари хьайбай боахами дІахо а лакхбара, колхозийн совхозийн чурча ресурсех мангга дукхагІа пайда эцаре ларда тІа кхы а чехкагІа юрта боахам дегІабоалабар. ДикагІа пайда эца беза лаьттаех, техникех, удобренеех, лакхъе еза общественни производства эффективность, дикка лакхъе еза къахьегама овсарле, лохле деза юртбоахама продукци яккхарга дІадодар.

КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума решенешца хьалхале а леладеш, обкома бюро, республика Министрий Совет, КПСС горкомаш, райкомаш, къахьегамхой депутатий городской районнии Советий исполкомаш, юртбоахама органаш, юххьанцара партийни организацеш, колхозаш, совхозаш декхарийла я юртбоахама ерригa культураш дукхагІа хьувкъаяран ялат, шекара свекла, ганараш, комсаш, баьцадааьраш, коартолаш, кхыйола продукташ хаддиила дукхагІа ахаран тІехьара деррагача хаьлкъа къовсам шерое.

Укх тІеххьарча диъ шера юккъера лоархІаш шера хинначул гектара тІара 5 центнер дукхагІа хьувкъае еза республике ялата культураш. ДукхагІа хьувкъийта еза технически, доакъара, кхыйола культураш. Из де лерхІаш [illegible]

(Чакхдоалар 2-ча оагІо тІа).

ХЬАЙБАШТА— шортта доакъар

Республика колхозийн совхозийн къахьегамхой чуйица бовлаш латт пятилетка тІеххьарча шера ивоаш чьувкъадаь ялат. Эзараш гектараш тІара ялат хьекха а аьрда а даьннад, лаьгІлуш доагІа хьатташкара балхаш. Цхьабаьнца юрта боахема къахьегамхой де хІама доацаш бхсабац. Цар чуйнина лаьтташ оах, шоалагІа юй культураш дІаюв, кхы балхаш ду.

ХІанз колхозхоштен совхозий болхлоштен хьалхашка лаьттача керттерча декхарех цаІ да хьайбашта Іай дая доакъар Іалашдар. Из болх дІаболабенна тоъал ха я, хІаьта цхьадола балхаш да я даьл цу даькъе.

Ерригa республика хьайбашта соахкарчул дикагІа лел боахамашка доакъар Іалашдара тІулакх. Эшачa аьлах 40 проценташ совгІа хІанзлехьа Іалашъяьй республика, дІадахача шера укх хана кийчдаь хиина доакъар кІалах пхелагІа дакъа мара дацар.

Дика вІашІехьдаьхад йол Іалашъяра балхаш Урус-Мартана района совхозашка. План 71 процент кхоачаш а еш хІанзле 8199 тонн йол аргІаш даь дІаоттаьй цар.

Кхы а дикагІа да гІулакхаш къаьст-къаьстача колхозашкеи совхозашкен. ХІанзле доакъар Іалашдара план кхоачашъаь е из кхоачашъяра гарга болаш массийх боахим ба республике.

Хьалхаргьа вай Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоз. План 3804 тонн йолча кІанзлехьа 4800 тонн йол Іалашъяьй, 220 тонн баьца хьоар кийчдаьд цу боахамо. Изза доакъар Іалашде вІаштІехьдаргдацар фоалов механизаторий «ИгтагьеІ» (?) колхозе яз болх бе мел эша техника а йолаш лаьрххІа звеньяш вІашагІъехкeцарс.

Ишта дика латт доакъар кийчдара гІулакх Шаьла района «Прогресс», Наурски района «Терекий» совхозашка. Сунженски района XX партсъезда цІерагІча колхозе кхычахьа.

Цхьабакъда массанахьа а лелац гІулакх ишта дика. Къаьст-къаьста боахамаш меттел бІарчча районаш а и республике цу лоархІамеча балха хаипахьа йоагІача тайпара терко ца еш.

Во лел доакъар Іалашделга, масала, Советски, Ведани, Ножай-Юрта, МалгІабика районашка. Эшачох кхоалагІа дакъа а деш цар кийчдаь доакъар. Хайра хІама дІадац цу районий боахамашкa ялат чуйица даьннача кхашкара ча хьегулдара а. «Ингушский» совхоза цхьоалагІча отделене кхашкара ялат аьрда баьнна дукха хе йоллашехьа хІанз а тІехь ча хьегулде болабеннабац.

Цу тайпара масалаш дукха а доаладе йиш я. Цар цІаькха а хьахьокх ханиехьа доакъар кийчду бригадаш, звенош, отрядаш вІашагІ а ехка, хІара балха сахьатех пайда а эцац, техникагей нахагей бокъонца болх а байташ гІулакх вІаштІехьдаьккхача кхоачам хилла йол а кхы доакъар а Іалашдеш хилар. Іан кийчолча сагота болча кулгалхошни специалисташен машина тІагІоргйоашачара бул мангалашка хьокхийт, хІанз деррига балхаш сихденнача хана машинаш мукъа ялартa ца а хьежаш моллагІча транспорташ чудахь доакъар.

Из дии масела, лакхе белгалъяьча районий боахамашка, цудухь цхьан шерен дукххачa шерашкен тІакхела баьццаш дига хьекха баьнна тоъал ха я, хІаьта а фермий кхаш тІема а даьсса да. Дукха йол чуянза латт. Транспорт а болхлой а дукхагІча даькъе мукъабале а колхозийн совхозийн кулгалхоша, специалисташа тергам тІабахийтац дерригa доакъар фермашта хьатІоаздара, цунна лерттІа доал дара.

Укх тІеххьарча шерашка дукхача колхозий, совхозий кулгалхой кхийттаб баьццах хьоар даккхар чІоагІа пайдане хиларах. Цу тайпара хьоар доаккха агрегаташ я хІана боахамашкa. Царех хІаране овсаре болх белга вІаштІехьдаьккхача республика оттаь задани — 5 эзар тонн совгІа хьоар кийчделга кхоачашъяь дукха да хургьар. Бакъда хІанзале ца хьлах даькха хьоар планах 60 процент мара дац. Во пайда ца шоай хьоар доаккхача агрегатех Гудермеса района «Степной», Шелковской района «Красный пахарь», Грозненски района «Ермоловский» боахамашка.

Хоаш да чан ялат оардаш пох йоалле кагги мел лоархІаме я Іай. Из мах бола доакъар хІанз а аргІаш а ца деш латт цхьадолча боахамий кхашке. Колхозийн совхозийн кулгалхой, специалистий тІехьатетта йиш йоаца декхар да деррагача чах аргІаш дар. Цу гІулакхе оарцагІбаха беза опыт йола аргІаш дераш, аргІаш деча машинашка, волокушашка хедданза болх байта беза.

Вай лаьтташка шера ша хьувкъам хьебе йиш я, цхьабакъда массенахьа а йоагІача тайпара йоаккхо яц доакъара шоалагІа юй культураш дІаера. Цу дикача резервах лерттІа пайда эцаш хила дикка чІоагІъе йиш я доакъара беза.

Къаьстта тергам тІабахийта беза хІанз доакъар Іалашдара боахамашка вІашагІъехкача бригадий звеньяйн болх вІаштІехьбаккхара. Царна эша техника, инвентарь яла еза. Доакъар кийчдераш шоай балха тІара а боахаш кхача балхешка хьежабелга дІадаьккха деза.

Доакъар кийчделга сихдара чІоагІа лоархІаме да механизаторий, беррагача болхлой къахьегамцара бахам сорбоахкхаш йолча мероприятех шорра пайда эцилга.

Райисполкомаша, районий юрта боахама управленеша, боахамий партийни организацеша цахаддаш тІакхожам лоаттабе беза доакъар Іалашдара темпаш лакхъяра, кийчдаь даьнна доакъар хьайбаше Іа доаккхаргдолча хьатІоаздара.

Доакъар дукхагІа Іалашдара резерваш хІара боахама йолаш я. Шекара свекла, тодуаргаш, ишта кхыйола культураш чуэцача хьайбашта лоаттаа йиш йола дукха отходаш хьакъаст. Уж йоа а ца еш Іалашъе хьейка беза боахамий кулгалхой, специалисташ. Республика колхозашкен совхозашкен силоса дІайийна хьажкІаш чуэца болабеннаб. ГІоза доакъар кхоачамхилал Іалаш ца дьаь боахамий кулгалхоша къаьстта тергам тІабахийта беза силос дукхагІа йоллара.

Дукхача боахамашка тоъаш яц силоса хьажкІаш чуэца комбайнаш. Цудухьа йолчарах баьзе пайда эца беза, кабола ялаташ чуэца комбайнаш силоса хьажкІаш хьокхаргйолаш сиха кийчъе еза.

ХІара фермерча хьайбашта кхоачамболлаш доакъар Іалашделга юртбоахама къахьегамхой таханара эгаре сагоагІа дола декхар да. ХІанз цу гІулакха чІоагІа эгтув бола хе латт, цудухьа хІанз ледарло яьр Іай корзагІваьнна хьувзарга.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Укх юбилейни пятилетка тІеххьарча шера дика къахьег Грозненски мехкх еча комбината чІоракаш деча цеха коллективо. Пятилетки ханал хьалха, 15 декабре кхоачашъергья аьнна социалистически декхараш тІайиццадар цу цеха болхлоша.

Укх юбилейни шера цехашта юкъе яьржача социалистически ихье хьалхаре моттиг яккхараш комбината карара кара тела цІе байракхи ахчан премии еннай цеха коллективана. Тем йн лох ца йолийташ къахьег укх июль бетта а. Шоай продукцеца нах раьзе хургбола наькъаш лех цар массаза. Ишта укх юбилейни шера керда, кхыча тайпара «Новая», «Чайка» яха чІоракаш де дІадоладьд цар. ХІаьта уж чІоракаш нахе дика дІа а ъц.

Ишта шоай цеха къахьегама сий лакха лоаттадеш хьайоагІа коммуниста Кавакаян Валентина Алексеевна керте латта хьнар дола коллектив.

Тайп-тайпарча къамед вола 25 саг ва цу коллективе цхьа дезал санна барт болаш къахьегаш. Цхьацца саг ваь шийн декхар кхоачаш ца деш, бакъда, комбината а, цеха а кулгалхоша къаьстта дика къахьегарах белгалбоах цхьабараш. Уж ба мастераш Дмитриева Нина Ивановна, Севостьянов Виталий, чІоракаш доттар Юнусова Лейла, машинистке Попова Ася.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

КПСС XXIV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Поповича мІерагІерча улицагІа котга гІирс бу фабрика хьалъеш а № 8 йолча СМУ комплексни бригаза. Укх шера морт бетта хьалботта боллабий цар керттера дахар. Цига къаьстта дика къахьег каменщика Макуев Вахида. Къадай бу цо болх, тай таьча санне нийса, шаьра дотт ненаш. 7 ноябрь тІакхоачаш фабрика хьалтье яккха лерхІ бригада коллективо. Из да цо КПСС XXIV съезда кийчду совгІат.

СУРТА ТІА: Макуев Вахид болх беш воал.

М. Плиева сурт.

7 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

Парте XXIV-ча съезда яха йоагІача тайпара накъахьа кийчлуш болча республикац промышленни предприятий коллективаша тІатІа дукхагІа лакхъю мехкдаьтта даккхара, мехкдаьтта продукташ хьаяра, мехкдаьтта химе, машинаши оборудованеш кІгача а кхачал а промышленноста продукци хьаяра темпаш. Цар ворхІ бетта план ханал хьалха, 20 июле, кхоачашъяьй продукцега реализаци яра боараман дукхагІа болча, боархІамагІарча изделешташ.

Ер бутт боалехьа Нохч-ГІалгІайчоа промышленноста планал совгІа лургьа ятташ миллионаш сом мехьа продукци.

Республика бІарча хьайнача продукцега реализаци яра боараш 1000 шера хьалхарча ворхІ беттана нийсбеча ворхІ процент дикагІбеннай, из дикка лакхагІа хул пятилетка чакхйоалача шера оттаьча задании. Ялье баьнцараш тІа юкъе хьалха латт мехкдаьттай.

«Октябрьнефть» мехкдаьтта промысловикаша лаьрхІача ханал ворхІ де хьалхагІен «Сунжанефть» мехкдаьтта промысловикаша 19 де хьалхагІен кхоачашъяьй 1970 шера ворхІ бетта план. Ленина ордена долаш «Грознефть» объединени бІарча хьайнача планал совгІа хІанзале а даьккхад 220 эзар тонн мехкдаьтта.

ВорхІ бетта план ханал дийна хьалхагІа кхоачашъяьй Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чаккхоалача заводо, Шеринова цІерагІча нефтемаслозаводо, производственни-товарни контора, Грозненски химически комбината, «Нефтехимзапчасть» заводо, мехкдаьтта газови управлене, хІамаш тегача производствой объединене, Ассиновски консервни заводо, макаронни фабрика, дукхача кхыча предприятеша.

Экономически стимулировани чІоагІъяр, керда техника юкъехкхар, технологи производство вІаштІехьйоаккхилген эргадьякха тоадар, рационализаторски изобретательски болх тоабар, производствени фондех пайда дикагІа эцар бахьан долаш къахьегама овсарле совхи укх хиннай хиннача юкъа ниcйийча пхи процент совгІа лакхъеннай.

ДукхагІа яьккха ерригa а хІаьа ца аьнна йола продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай.

КХАШКАРА ЧУЙИРЗАЙ КОМБАЙНАШ

Республика дукхагІдолча боахамашка ялатен ялта-бобашен культураш (хьаьмІаши дугеи даьцаш) из а чуйица йоалаш латт.

Ялаташ хьекха а аьрда а даьннад Наурски, Грозненски, Надтеречни, Шелковской районий боахамашка. ТІеххьарча гектараш тІара ялат чуэцаш ба Ачхой-Мартана, МалгІабика, Сунженски, Урус-Мартана районий механизатораш. Селхан Іуйрийна Даьхен амбарашка республика колхозашкарен совхозашкарен хьанхьарча ца бахе ялат 106824 тонн да е пленах 85,4 процент. Саммардийнахь 2148 тонн ялат дехкад вай боахамаша. Цу даьнье Грозненски района дехкар 1466 тонн да, план кхоачашъяра а 1300 тонн кхы йоаха еза цар. Хетаргаха сихха из а дІаденна хила дезаш да.

Ялат дахкара план кхоачам ца бе кхы а кхы районе а республика — Назрани МалгІабикен. МалгІабика района тІадисар 1603 тонн ялат да. Геттара тІехьаал из гІулаих керттерча даьнье из тІадиса ялат дехка дезаш йолча «Ингушский» совхозе. Саммардийнахь 74 тонн мара ялат дІаяхъаьчадац цу районера пачхьалкхен пунктанашка.

ДІадахача шерачуа дикагІа хьийттьад укх шера Назрани района кхашна ялат. ХІара гектара тІара 21 центнераш совгІа дола кІаш тукха. Цхьабакъда укхаза геттара тІехьадаьх ялаташ чуэцилга. План кхоачашъяра кхы а 2200 тонн ялат дехна деза цар, хІаьта дехна цар дехкар шера лаьрхІача 300—350 тонн мара дац.

Лакха хьувкъам кхобаьб укх шера республика кхаш леладарашa хІара гектара тІара чуйица кхьара лаьрхІача 20,3 центнер ялат, хІаьта Сунженски района — 23,4 центнер, Шаьла района — 23,5 центнер, Урус-Мартана района — 24,5 центнер.

Вай къаьст-къаьстача боахамашкa кхаьчаь ялат кхы а тІех да. Геттара дика хьийттьад ялат Грозненски района «Атагинский», Урус-Мартана района «Гойтинский», Надтеречни района «Знаменский» яхача совхозий кхашка, хІаьта ишта Сунженски, Шаьла, Шелковской районий цхьайолча колхозашкен совхозашкен. Кхаьда хьанна чуэцанзa дикка дар ворхІ эзар гектара тІара ялаташ, хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача тхьо центнер йоалаш хиннача кхы а 14 эзар тонн ялат чудакъаргда кхашкара, тІехьа ма бола ялат деккара лами тІехьхоачашъергья республика.

Из бола ялат чуйица балхе механизаторашa хІанз хьаьмІаш чуэцара тІехьара нийча ош бe, гуйрехьа а хьатІадоагІача шера бІаьсти а культураш дІае лаьтта ака долаш.

ВАЙ ПРЕССА КЕРТТЕРА ДЕКХАР

ХьетІадоагІача шера март бетта гуллургйолча КПСС XXIV-ча аргІанарча съезда кийчлуш да советски коммунистий дукха миллионаш экипаж, деррига вай халкъ. Съезд гулъергхеларах болча кхаъ политически къахьегамен хьинар чІоагІа айдаьд болхлой класса, колхозни ахархой, советски интеллигенце мутІарашка. Наха керте латтачев вар творчески хьинар дегІахдулечев парте цар ниэаш тІадерзаду пхе шера план толаме кхоачашъяра. Даьхен экономически оборонни низ дІахо чІоагІбара, вай коммунистически идеалаш дерригІа кхоачашъяра.

Цунца белгалбоалаш ба тахан вай мехка кепайоазон, радио, телевидене гІулакхашкара керттера лостам. Ленински парте деналера гІонча йолча вай пресса ше коллективни пропагандист, агитатор, цхьа организатор хиларах терра бизза пайда эца беза парте хьалхашка увттаду исторически декхараш кхоачашдеча.

В. И. Ленина ваь 100 шу дизарна дувзаденна боккха идейно-политически, творчески болх баьб советски кепайоазоно, телевидене, радиос. ДІахо а уйла тІадахийта, кІоарга, пайда лургболаш йола пропаганда е езаш я уж марксизма-ленинизма беркатеча идеешта, парте XXIV-ча съездех КПСС ЦК Пленумайн решенешта, «Ленина гІулакх дахаш а кор дуаш е даьхача нов» Л. И. Брежнева доклада тІарча выводашта положенешта. Вай экономика, Іилма, культура толамаш, машарен социализман чІоагІале хьарах тара Советски Союза гІа-гІа лакхлуш латта низи авторитета, коммунизм хьалъеча кулгалдеш лостам телаша йолча КПСС роль, дуне халкъаьта юкъерча коммунистически болхлойн болама, ерригача антиимпериалистически фронта цхьоагІо чІоагІъяр дукха во лоаттабу къовсам массе оагІо рахьяра бувзанза баргба. Из нийсь вай прессе органически цхьана тарбеш тала беза кІоарга хьехам барца а карара а боахамаполитически декхараш толаме кхоачашдар дукха. Іилма-технически прогресса темпаш сихделга, халкъа боахама деррига доакъаш тІа-тІа дукхагІа айделга, советски халкъа материальни культурни хьал лакхделга Іалашдеш йола парте экономически политика кхоачашъяр дукха къовсам лоаттабара къахьегамхой низаш оарцагІдахарна а.

КПСС XXIV-ча съезда яха йоагІача тайпара накъахкар дукха пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяр дукха лелаеча яха байракх айнй къахьегача Москвас. Яхьа инициаторий декхарашна оттадаь къахьегама овсарле дикка лакхъелга, Іилманен техникаген керда карагІдаьккхараш сихагІа производствана юкъе кхухьалга, экономе чІоагІа режим Іалашъелга. Москвичий патриотически помин чІоагІа хьалхоацаш я беррагача мехкa, халкъа боахама деррагача доакъой къахьегамхошта юкъе. Газеташ, телевидени, радио декхарийла я предприятешка, гІишлошка, колхозашка, совхозашка хІайна декхараш кхоачашдара лелам масе оатІоралларен ца баррез хьахьуакха, хьалхалаттарашта карагІдаьккхараш вІашагІтохен дІадовзайтен, кулгалду наздараш, беррaгa къахьегамхой лакхе дисциплина хургйолча а шоашта тІадиллача гІулакха хьалхара бехктокхам хетаргболча а уйлаца хьалкхебе.

Социалистически яхь кхоара гІулакха мехкарa опыт Іоаьый вай пресса. Цхьабакъда, къаьсарча цхьан опытага доглаьла Іе метаредац. Экономически дегІаадара хІанзарча этапа хьалхашка дикалца кхы а дакхагІча дагІа тІа йоалаш айеннай яхь. Цо хьадьохк мехка Іилма, технически прогресс, производства интенсификаци ма могга сихье безам болаш даргбо халкъо хилар. Кердадар ходдаларах, боахама гІулакхий проблемашкa квалифицированни никъ лелабарах, яхь хьадьокхача хана сагоагІа дола карара гІулакхаши вай перспективаши кхетамица цхьана тарьярах дола доал тахан селлара яра шудхьа отт газетийн журналийн редакцешта, телевиденена, радиона хьалхашка.

ХІанз къаьстта лоархІаме да цхьа дакьа лоацарий хьинар шера план ханал хьалха кхоачашъяра, хьувкъам цІена чуэцара, пачхьалкхен план-заказ хІара боахамо кхоачашя тІеххкончаши яра, сихагІа керда мощностех хьалхьяра караерзаярах, предприятешта технически реконструкци яра тІадерзаде новкъостал дер.

Съезда кийчо еча хана партийни организацешка отчеташ хоржамаш хурга. Кепайоазоно, телевидене, радиос къаьстта уйла тІаохийта йоагІа партийни организацешта боахама культурен дегІаккхуллара кулгаллара стилех метрдлашеи, партена чухьара вахар дегІаккхулача керда хьадинчен-хьаххуллашт мел долча хІамана доакъостал де деза коммунистий хьинар айдара.

Кердадар хотургa, общество дехІаахара, нехеценаш факташи кІоаргга кхетае хьеше вай прессах органически дьалаш гІулакх да. Кепайоазон, телевидене, радио гІулакхаш КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумаш хиннача а производства резервех пайда дикагІа эцарен экономе режим чІоагІъярен хьакъехьара КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо арадаьннача а тІехьагІа дІайхий кийнах журналистски организера корта болаш долча гІулакхий уйле чІоагІаь, рабсельковски активацара редакцей бувзамаш шердара новкъостал даь долча беркатеча творчески кердадарашка. Цунца цхьана кепайоазон органаш хІанз а кІезига ца вахарцара цинъ тІегІоалера лелабара, вай экономикен культурен дегІадара хІанзарча этапа дІадехараш кхоачамболаш тергал ца яра, идеологически балха дешаш кІезига дуацара эйп доаллаш.

Кепайоазонна, телевиденена, радиона деш дола кулгал чІоагІдар — КПСС XXIV-ча съезда кийчо еча юкъагІа партийни организацей лоархІамеча декхарех цаІ. Цудухьа цар эгара дьаахе редакцешта новкъостал де деза балха планаш белгалъяра, партийни комитеташка уж бокъонка юцара, долхо е еза пресса арайоахача материалий чулоацами дІахо тоабарен царех боала пайда лакхбарен. Вай пресса — общественноста хетарий трибуна. Партийни комитеташа фе ладувгІа деза цун оазага, къахьегамхоша цу тІа телла предложенеш Іомнеи вІашагІъеттен еза, сихха чакхлакха деза царех де доагІар.

Кепайоазон, радио, телевидени боккхача лоархІаме я парте ленински политика чакхъяккхар дукха, коммунизма материально-технически база хьайра йоккха программа кхоачашъяр, социалистически общественни отношенеш эргайоахаш тоабр, керда тайпа саг хьалкхевар дукха лоаттабеча къовсаме. Пресса болхлой декхар — шоай идейно-теоретически боарам кІаьд ца луш лакхбар, дешарашцарех активацарех редакцей бувзамаш дегІаккхуалар, газета хІара номера, телевиденеи радиой хІара передача эффективность кхы а лакхагІа айяр.

(27 номера «Правда» передовица).

ЮРТА БОАХАМ КХЫ А ТОАБАРА

(Ястедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

жае а кхоачашъе а еза лаьтте лелаяра культура лакхъяра гIуллакхий система,— дIадийнар дика-гIа хьувкъаргдолаш лаьтта тоадара, эгтара дукхагIа хьувкъа сорташ дIадера, севообороташ кара-ерзаяра, хьувкъам бовлга дIадаккхара гIуллакхаш.

Дуаццалге йоаццаш кхоачашъе еза 1971 — 1975 шерашка оттаяь ялат кийчдара чIоагIа план.

Партийни, советски, юртбоахама органаш декхарийла а товрих ялат довккхача дIара колхозой совхозой чIоагIа план кхоачашъярал совгIа, цхе шера кIезигагIа дале а планал тIех 35 процент ялат доккаргдола гIуллакхаш де.

1971 — 1975 шерашка дикка дукхагIа хилийта еза паччахьалкхенга йоккха шекара свекла, гемараш, комсаш, баьцадаараш, коартолаш, тъьмка, лаьттаваара йола кхыйола продукташ.

Къаьстта лоархIам бе беза хьайбай продукташ дIахо а дукхагIа яхара. Парте горкомашкара, райкомашкара, къахьегамхой депутатий городскойи районийи Советашкара, юрта боахама министерствагара «Скотопром» трестагара, «Грозвино», Консервплодоовощ» объединенешкара, колхозийи совхозийи кулгалхошкара, партийни органиизацешкара хьадех хьайбай боахамера кхоачамбоацераш хьадда дIададахар. КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советой оттаьча экономически стимулех кхы а дукхагIа пайда эцийта Iалашдар; йохкача хьайбай продукташта тIакхийттача маьхех хьахинна средствash эггара хьалха производство шеръярга, хьайбаш дебадарга, доакъара база дегIайоалаярга, чIоагIъярга, фермаш хьалъярга, производство технически Iалашъярга дIахьийтар, цу лерда тIа 1971 — 1975 шерашка чIоагIагIа йола паччахьалкхен план кхолчашъергйолаш ухх эггара гаргагIа хана дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа даккхар, хIаьта ишта хIара колхозой совхозой планал совгIа хIара шера 8—10 процент продукци йоккхилга Iалашдар.

Цхьайолча районашка, колхозашка, совхозашка доахан, къаьстта дахка доахан дебадара дешай хьахъехьа лаьца нийса доаш гIулакх дIадаккха деза. Маьогга дукхагIа дебаде деза хьайбаш коа тIара оалхазараш, лаккхе еза цар продуктивность.

Племенной болх лакхбе беза, хьайбашта искусственни осеменеки еча, ремонтин къона хьайбаш хьалкхедеча, хьайбаш ца доттаж лорадеча дола кхоачамбоацараш дIадаха деза.

ТIехьа а на тетташ гIуллакхаш де деза хьайбай боахамера керттера декхараш кхоачашдара — хIара колхозен совхозен общественни хьайбаш, хIаьта ишта колхозойи совхозий болхлойи шоай доалахьара хьайбаш дааза Iалаш-дергдола доакъара чIоагIа тешаме база хьаяра. Лаьттана деш йола агротехнически гIуллакхаш тоаде а доакъара культураш дукхагIа хьувкъае а еза, дукхагIа дIае еза дуккхача шера хула бобови баьцаш, ка бола — бобови смесаш, доакъара оалеш, харбазаши пасташ. ШерагIа боаржабе беза Iалама лаьгIенаш тоаяра, культурни ярах хьаяра болх, тоаде деза баьций дIадув фу леладелга. ШерагIа юкъейоалае еза доакъар кийчдара керда технологи — йол искусственни йокъаелта, баьца хьовр доаккхилга, сенаж елга.

Шехаштгара порядок оттае еза доакъарий учет леладеча а уж лораде а, царех боккха пайда эцилга Iалашде деза. ГIожен мушен доакъар чакхдаккхарен хьайбашта дилла кийчдарах, дика кладта смесаш, муж, шурийна метта йола хIама кийчъяра йола механизированни цехаш хьалье еза фермашка.

ХьатIайоагIача пятилетке капитальни гIишлош хьалъяра боараш чIоагIа лакхлургхдара лоархIам а беш, КПСС обкома бюро, республика Министрий Совет, «Чечингсельстрой» трест, «Чечингколхозстрой» объединени, «Чечингпромстрой» гIишлошъю управлении декхарийла йойла производственно - технически база шеръяраш чIоагIъяраш, сборни аьшкабетона конструкцеш, моттигера гIишлошъю материалаш дукхагIа араяхецара дола гIуллакхаш де. Керттерадар латт юртара гIишлош хьалъяра темпаш сихъярахи уж дикагIа хьалъярахи. Къаьстта теркам тIабахийта беза шура яккхара, доахан хьаккхарчи йорстаяра, механизированни комплексаш, птицефабрикаш кроликий дулх доаккха хамилексаш хьалъяра.

Юрта боахама министерствагара, «Грозвино», «Консервплодоовощ» объединенешкара, «Скотопром» трестагара, колхозийн совхозийн кулгалхошкара, «Чечингсельстрой» трестагара, «Чечингколхозстрой» объединенегара, «Чечингпромстрой» гIишлошъеча управленегара, «Чечингводстройгара», гIишлошъеча кхыча организацешкара хьадех юрта боахаме дола уж белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахар, дуццалге йоаццаш юртбоахама объекташ эксплуатаце дIайлара паччахьалкхен заданеш кхоачашъяран къоастаеш йола средствash йиза хараерзаеран коллективаш оарцагIьалар.

Заказчикашкара, проектни организацешкара хьадеха деза похрадчикаш дика проектно - сметни документацеш Iалашъяр, финансироване дешаш шоай хана хьа къоастадар. гIишлош чъалъяра балхаш дика дайтара лоаттабу тIахьожам лакхбар.

Республика промышленни гIишлошъю организацеш предприятеши юкъеоза еза колхозашкен совхозашкен гIишлош хьалъяра, механизаци яра, уж хица Iалашъяра.

Республика госплана тIадиллах юрта боахама министерствaца, кхыча юртбоахама ведомстваца, промышленни гIишлошъечен ведомствай, организацей, предприятей кулгалхоца цхьана ухх шера а хьатIадоагIача цхе шера а юрта боахаме гIишлошъеча организацейн промышленни предприятейн дергдолча подрядии балхий хьалда дола боарамаш къовстадар а республика Министрий Совете йоагIаш йола предложенеш хьагульяр а.

«Консервплодоовощ», «Грозвино» объединенеш, шура кийчъярен шурий промышленностан управлени, кхачан промышленноста министерство декхарийла я болх беш йола предприятеш шеръярен керда ярaш хьалъярен чотах 1975 шу тIакхоачаш шера 85—90 миллион условни банка ергIйолаш консервни заводий мощносташ дукхагIа хулга, предприятена сменах 150 тонн шура чекхйоаккхилга, чъагIара заводаца шера 35—40 эзар тонн комсаш чакхйоаккхилга Iалашде, юртбоахаме белалл хьачуяшача йоагIаш йола пораа лок оттаара, предприятеш технически дикагIа Iалашъяра, производстве рузкъа кIезигагIа доара, социалистически рузкъа лорадара гIуллакхаш де.

Боккха лоархIам бу хьатIадоагIача цхе шера колхозаштен совхозаштен ялат а кхыйола юртбоахама продукташ а йохкара ялаташ нийсса оттаяра. Продукташ эцара чIоагIа планаш массе а оагIорахьара бикъахьа оттаяь хила еза. ЛоархIаме да хIара боахама торонаш, Iаламен экономически башхалоний, цун специализаце, хIаьта ишта цунга керда техника, удобренеш кхачара, мелиорированни лаьтташ шердара лоархIам бар.

Юртбоахама, заготовительни, советски, партийни органий, колхозийн совхозийн партийни организацейн кулгалхойн теркам тIабахийтаб местничества, юртбоахама продукташ кийчъяра паччахьалкхен планаш кхоачашъеча дисциплина ца хилара фекташ йолами хилара. Уж тайпа цIененаш дIаеккхара хьадда дола гIуллакхаш тIаийцад. Ялат, хIаьта ишта кхыйола продукташ эцара чIоагIа план массане а кхоачашъе езаш я. На хувца а кхоачаш на е а йиш йоацаш я.

Лаьтташара йолаш хьайбайн продукташ кийчъяра паччахьалкхен план кхоачашъяра планал совгIа продукци йохкара юкъе хьинаре дакъа лацарн колхозийн совхозийн эггара хьалхара лаккхар да.

Лаьттанея мелиораци яра Iалашьяте боккха лоархIам хилар белгал а доаккхаш. хьатIадоагIача цхе шера дикка заргдоацаш лоархIалла е мелиоративни балхаш: 17,6 эзар гектар хий декха керда лаьтта эксплуатаце дIададар, хий декка 4 эзар гектар лаьтта шаьрдаь, нийсдаь тоадар, 16,4 эзар гектар лаьтта мелиоративни тоадар, 29,3 эзар гектара тIа йолаш йола оросительни система эргиякхкиа тоадар.

Хий декхача лаьттара дикка дукхагIа ялат чудa деза. Дукхагiа дIаде деза дуга Гудермеса а кхыча а районашка. Лаьттана дулача эрозена а лаьтта мидех лорадара дIаегIа хьу лорадара а къовсам лоаттабара кхы а шерагIа комплексни балхаш делга Iалашде деза.

Республика Министрий Совета тIадиллад 1971 — 1975 шерашка дергдолча мелиоративни балхий програма кхоачашъяра хьадда дола гIуллакхаш оттадари чIоагIдара.

КПСС горкомаш, райкомаш, къахьегамхой депутатий районийн городскойн Советий исполкомаш, юртбоахама органаш, колхозийн совхозийн юкхьаппара партийни организацеш, кулгалхой декхарийла ба хьайбай боахаме деча хаачче балхашта механизаци яра къаьстта теркам тIабахийта, тракторашца а юрта боахама машинаш а дакха оасарле йолаш болх бара, колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» организацешка болх байгара дола гIуллакхаш де, юрта боахаме механизаторий хадданна йола кадраш чIоагIъера радикальни гIуллакхаш де, дакха оасарле йолаш къахьегара, болх бара материальни безам лакхбара, моральни стимулаш яйара эша хьалаш хилийтара, хIаьта ишта культурно - бытовой хьалаш тоадара йоакхо а еш.

Юртбоахаме производство дергIаяхара перспективни проблемаш къоастаергйолаш, юртбоахама культурай чIоагIагIа хьувкъаш дола керда сорташ дIадулга сихдергдолаш, дикагIча фух дола хьайбаш лехадергдолаш Iилма учрежденей болх тоабара гIуллакхаш кхоачашде. хIаьта ишта колхозаштен совхозаштен эшача продукце хIара тайпа даккхара эггара пайдаенгIея дарегIяа йола технологически процессаш механизаце керда средстваш оттае декхарийла я республика юрта боахама министерство. БаьцоагIаштен хьайбаштен эшне йолча садоаллача хIамашцен лазарашцен лоаттабеча къовсама керда методаш юкъейоалае гIорта еза, къаьстта баьцоагIаш лорайра биологически средствash а йоалаеш. Юртбоахама Iилма учрежденейн дешара заведенейн материально - технически база чIоагIъе еза.

Эггара боккхагIа лоархIам бола аргIанара декхар да колхозашка а паччахьалкхен боахамашка а 1971 шера, кердача пятилетка хьалхарча шера, 525 эзар тоннел кIезигагIа доаццаш ялат, 33 эзар тонн цIена дулх, 110 эзар тонн шура, 58 миллион фуаш, 2300 тонн тха даккхар. ХIаьта ишта дикка дукхагIа технически культураш, баьцадаараш, кхыйола юртбоахама продукташ яхар.

Хьалхашка оттадаь декхар тоаьмна кхоачашдара республика партийни, советски юртбоахама органаш, колхозийн совхозийн кулгалхой, специалисташ декхарийла ба гураха ялат дIадерзадаьтта доаццача хана а дика а кийчде, хьалха кийчде эзар кийчбе 800 эзар тоннал кIезигагIа йоаццаш, органически [illegible] эзар тоннал кIезигагIа доаццаш [illegible] удобренеш тоха. 1971 шера кийтдола ялат дIаде деза хьалхарча класса фуца, тIоадаа чуйоаийташ хий дилла деза. 1971 шера гектара тIара лерхIаш лоамашта юхерча зоне 30 центнер, центральни зоне — 25, йокъаа оттача аралча зоне — 20—22 центнер ялат даккха деза. Хий декхача лаьтта хIара гектара тIара гураха ювча культурай 40 центнер, хьажкIий 45—50 центнер, дуга 40—45 центнер, шекара свекла 300—350 центнер, баьцадарий 200 — 220 центнер яккха еза.

Хьайбай боахаме эша резерваш хьае, хьайбаши коа тIара оалхазараши дебале, цхьа яккача хьалкхарашта, цинарашта кхы тIа искусственни осеменени е, гураха лоаммота дакхагIа дахьеча жеара дуккхьашха хьакхача жейа а искусственни осеменени е, кхы тIа къона коа тIара оалхазараш хьалкхеде, колхозхойи совхозий болхлойи къоначa доахана контрактаци е еза.

Хьайбай продуктивность лакхъе, 1971 шера юкъера лаьрхIача IагIатара 2100 килограммал кIезигагIа йоаццаш шура яккха, хIаьта городашта гонахьарча шурий боахамашка 2300 килограмм, котама тIехьара 135 фуъ гулде, усталIехьа тIера 4,3 килограмм тха даккха деза.

Хьайбай боахам кхоачамхилал доакъарца Iалашбе, из дара ходяаш йолча торонех бизза пайла эца, шоаш тIаьнина новаш а дIайийна баьцаш а хьакха, дерригача чах аргIаш де, гIадамаш, шекара свекла буц чуэца, комсаш Iайда юхейисача хIамаех пайла эца беза, гурахье а дика моша конвейер кийчъе еза.

Партийни организацей, берригача коммунистий теркам тIабахийтаб кадраш дIа-юха нийсъяра а царна кхетам балара а, дисциплина лакхъяра, тIадиллача гIуллакхах, советски законаш дувнкага йоаццаш леладарахи кхоачашдарахи бола бехктоккхам лакхбара. Юрта къахьегамхошта къаьстта лоархIам болаш да лаьттах дола закон, колхоза керда Устав кхоачашдар.

Юрта боахама министерствагара, мелиорацехи хий боахамен министерствагара, «Сельхозтехника» объединенегара, моттигашка йола заготовительни органашкара, партийни советски органашкара, берригача болхлошкара лаьа хьадийхар боахама доал да дарца, лаьттах, паччахьалкхен колхозийн средствaex пайда эцаш, бона рузкъа доадарна, местничества иждивенчески гучадувлача гIуллакхашца хьадда къовсам лоаттабар. Къахьегама оасарла алапел хьалха лакхлургйола, фондоттадача лакхлургйола гIуллакхаш де деза, дукхагIа средстваш дIаяхийта еза общественни боахам дегIабоалабарген чIоагIбарген. Колхозаштен совхозаштен юкъейоаллаяза яргьаш боахама расчет, лакхбе беза финансово боахама балха бола тIахьожам. Цу дакъе боккха лоархIам болаш я профсоюзни комсомольски организацеш, юрта Советаш, колхозий совецаш, халкъа тIахьожама комитеташ.

Юрта боахама декхера хала декхараш чакхдахаро берригача партийни организацешкара дIадехарга дукха наз тIабахийтар, цар политически организаторски балха боарам лакхбар, городен юртен къахьегамхой социалистически ях шерра йоаржаяр.

Юрта партийни организацей кепттера теркам тIабодаш хила ез колхозашкен совхозашкен лаьтта лелядарен хьайбай боахамен культура лакхъяра. Iилманен дикагIйолча практикацен карагIдаьнараш юкъедоаладара, капитальни вложенеех, лаьттаех, техникех, удобренеех, кхыча материальни ресурсех, ахчан средствaex эффективни пайда эцара, къахьегама оасарле лакхъяра, цу керда тIа ерригга юртбоахама продукташ дукхагIа яхара а паччахьалкхенга дукхагIа йоакара а, юрта вахар дIахо а тоадара дешаш.

Колхозхой, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ декхарийла ба юрта боахам дегIабоалабара планаш кхоачашъярах тIехкхоачашъярах социалистически ях шерагIа йоаржае.

КПСС обком тийшар юрта боахам дIахо а дегIабоалабарах йола КПСС ЦК июльски Пленума решенеш республика коммунисташех берригача къахьегамхоцех цхьа барт а болаш могшерхилара. Уж кхоачашъярах хургда доаха мадоагIара КПСС XXIV съезда накъадахар.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

Коммунистий кхаш

Каст-каста кхаьна уваш болча саьга ховрга натIях санна юрга да кхаш а.

Къаьстта гучаьнлар сона из белгало ухх деношка «Нисрановски» совхоза кхашка нийсвелча.

Белажага кхоач хIана со юкъе лела хьажкIаш. Iаьржо-баьццара бос бола низ бола лорлаш хьатIеттталуш хоалу. Лаьтта хьайхьоадаьл кIоаргIлуш, шерлуш довгIача низ болча оалаша. ЦаI йоархIинг гаж юкъе. Хьу санна урагIа а кха кхотаеккача хьажкIаша маьлхах къайлаяьвай оасарца баьцаш. Кам дегIанкха гIоарал а доацаш Iамаргl а енна аргIйисай уж. Натахьа санне догI ца делхаш ха отте а хьажкIий сомача хений овлашта тоьала тIовдал Iоаьй даьча гувнаша. Ишта 150 гектар лаьтта дIа а лаьца михо теркабеш латт из Iаьржо-баьццара хьажкIий форд.

ХIана кха дIадейзачул тIехьагIа цуй ла дIавоалийтарга аз. Из ва Мальсагов Осман.

Мишта вIаьштIехьдаьннад цу сутарча ахархочун, коммуниста ший кха ишта хоале? КIезига хьажкIаш лакх а енна оасарца керттара къовсам цо дIаболабьача хана цаладдаш догIаш делхе доладелар Наьсаре. Хь цу воаа саг кIалхара воаккхаш санна юкъ-юкъе чулелхьаш доахача маккех, культиваторех хIама хилацар, лаьттах соа тIаьда а долаш галеш хулар, оасара баьцаш дIатедацар, хьажкIаш кет а еш дегьйора.

Ший доалахошта наIар тIа аха воладелар Осман. ДIахайтар цо шийна хулаш латта бохам, керчура била. Кхийтар цо ялачох нах, оарцагIбаьтар. Хьа чар боаташ хилча наьха бар а лоталу. ТIехь-тIехьа дукхагIа хулар Османа ший «Белорусь» тIехьарча тележкаца араккхула нах. Юххера а кхоаьткъен пхийтта саг хилар царах. Цал бе а бела новкъостах дей, тIахьожам лоаттабеш чакхволар Осман. Делкъайга хIама дуача хана дукхе беседаш йора гектарикаша царна баьча балхах фу лургдa, юртбоахам дегIабоалабара хьалдашка латта даккараш дIадоваийтар.

Цу гIуллакхах дIа ца хиет шоай делал а кхуваш болх сихагIа бе баьлар гектарикаш, ях хьажар царна юкъе. Шатуров ГIазматьмада ший 6 дезалхо хьа а воалевъ 3 гектара тIа оасар дин. Гойгов Хьасана — шин гектара тIа, ишта кхычар а. ХIанз юкъ-юкъе шоай участкашка «фу хьал» да хьажа ух гектарикаш.

Ишта оарцагIевьлар цу культура сий юза йиде чIоагIо аь республике цIи хеза звеньевой. ХIанзе а гуш да цуи ка аргIйолга. ХIара гектара тIера 40 центнер фуалънъха хьажкIаш чуъ лаьрхIа цо.

Теркам тIабахийта Iунал деш леладу ший гидуаргий кха цу Аьлте-Юртарча отделене Османена дукхача шерашка къахьегаш хьаволгIача коммуниста Хашгыров ХьажмурдА а. Из культура хлеара цуп яр санна говзал йолаш механизатораш бац къаматтел районе а. ДIадахача шера хIара гектара тIара 13,2 центнер гемараш чудере цо. Ухх шера 14-вега дIаккачийта лаьркIай из цифра ХьажмурдА: ший тайпара белгалдаккха деза В. И. Ленин ваь юбилейни цу. Вокъонца технологе яхача тайпара маккаш даьхад, культиваци яь, тербацидаш тайсий 300 гектар долча ший кхай тIа. ХIаьта догIаш делхача хала Османа санна нах порцагI а боахаш юкъ-юкъерча участкаш тIа целаша оасар дайтар.

Ишта хаповх на къахкаш лакха хьувкъамаш кхеделш шоай болх ла йолаш дувнийца бригадера коммунисташ. Совхозе эггара дикагIа лоархIам я из лаьтта леладара. Дика хьайкъах цу бригаде хIанз чуэцаш латта 800 гектар кIаа муъхи. Гектаро 22—23 центнер лу. ХIаьта кхье бIаь гектар йолча участке хIара гектара тIара 29 центнер мукх баьлар. Еланина я коммуниста Мальцев Дмитре ють. Из на дукхагIа долча даькъе цу дерригача да болча ялаташта Iукал даьр. ХIанз гросова валочушанд сихде чо вадаехаш кхоа IоаIкадеш ва на. Цунна тIеаьа дуще ин еш боаха трактористаш Оздоев Рашид, Мислауров Iумар, Медведев Николай. ШоллагIча хьувкъема дIадув вахт лаьтта цо а вахаш дIаде лаьрхIах уххаза, Шоза дувнен йича цийдa сейхаш йохийт. хIана аьтча дукха йолчаш хилерца кIаьда да лаьтта, сов къахьега дезаш дац.

Каст-каста вIашагIбеттвлу коммунисташ шоай бригаде ухх тIаккхьарча хана (бригадир Джабурнев Башир а волаш 5 ва уж уххаза). Дувца шортта да. Цар керттера теме я КПСС ЦК июльски Пленуна решенеш, парте XXIV съезд хьеелла аьнна баь сонем. Цар хьалъокх юртбоахаме йоаккхий эргалоцаш хургйолга. Дукха керда техника, оборудовани, механизаци, удобренеш йоагIаргья кхашка.

Пленумо къаьстта теркам тIабахийтаб кхыйолча культурашца хьажкIайн гидуаргаши ебоара а. Османи Хьажмурди ба шоай лаьтта уж мишта дика чъувкъ дIахайта гIерташ. Цар опыт чIоагIа макъаргьа дIахо йодача хана.

Ишта беркатах диза, хоза да цу бригадерча коммунистий кхаш.

М. КАРАЕВ.

Москва СССР Iилмай Академе лакхача температурай институто юрта боахама электрификаци яра Еррисоюзни институтаца цхьана керда «ТГ-75Г» яха автоматизированни теплогенератор кийчъяьй. Производственни заданеш гIирсаши фуца йоахьеи вентиляци еи, соми баьцдаараши доккъаде. Iан хамалахь зданеш хьаьтьеча хана чухьара отделочни балхаш кхоачашдеш дола юкъагIа помещенеш йоахье лаьркIа я из. Хий дIоахдеш кхы тIа а кхьаьнха оборудовани я я цу теплогенератора. Цельсе 60 градус температура дIайхеча фон 5300 кубически метр йоаккх сахьета керадача агрегато, цу гIуллакха 8 килограмм фатагех мара ца доадеш. Къаьсттача конструкторски бюрон опытни производстве дукха хье йолаьй керде теплогенераторашy.

СУРТА ТIА: Куйбышевскин Черкасскин областашка дIашийта кийчъяьча теплогенераторашка хьожаш воаля электрослесарь Н. Шалопанов.

В. Корзина сурт.

ТАСС фотохроника.

Де лерхIараш

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш тIа белгалдаь кхоачамбоацараш тха района боахамашка а нийслуш дат лоха я лаьтта леладара культура, махеттара хьувкъаяш ерригга юртбоахама культураш, лерттIа пайда эцаш лаьттах, техникех, удобренеех. Цхьадолча боахамашка кхоачамхилал средстваш хьакъестаяц производствон керттера фондаши шеръяра. Тха района къахьегамхой а торо я хьатIадоагIача шера ялата культурай хьувкъам кхы а 8 центнер лакхбе. Кхоачам баь Iе йиш ца хIилзалпа даьчох. Масала, 1961—1965 шерашка гектара хьувкъам юкъера лаьрхIача 15,6 центнерга кхоачар. Цул тIехьарча пятилетка шерашка гектара хьувкъам 5,4 центнер тIаккхийтар.

Белгалде деза ер пятилетка чакхйоалача шера района боахамашка дерригга доаккхаргдола ялат 28 эзар тоннага дIакхоачаргхилар. Вешта аьлча хьалха дIаяхача пятилетке даьккхачул 706 тонн дукхагIа хургда из. Ухх тIехьарча шерашка тха района боахамашка гектара хьувкъам лакхбара чотех ялат кхеделга дикка алсамдаьккхад. Белгалде доагIа ялат дIадув лаьтташ гIерадаьнна мара тIа ца кхийттелга. Ишта, 1963 шера тха районе 14161 гектар оаха лаьтта дар, хIаьта ухх шера шин эзар гаргга гектар кIезигденнад из. Цхьабакъда кердача пятилетка шерашка ялата культурай хьувкъам 27 центнерга дIаккхачийтача торо хургья хIара шера доаккха ялат 35 эзар тоннага дIакхоачаде. Вешта аьлча, ухх шерачул нийс эзар тонн дукхагIа хургда из.

Цу тайпара бехктокхаме дикхар кхоачашде торо йолаш да тха района боахамаш. Цхьа-дале кIезиг-дукха тIаккхетаргха оаха лаьтташ. Къаьстта дукхагIа дIае лерхI оаха доакъара культураш. Уж хургья ялата культураех тхьо процент, хIаьта дуга дуваш долча боахамашка — 25 процент. Цу гIуллакхо а, хIаьта доакъара культурай гектара хьувкъам 60 центнерга дIаккхоачабаро а торо хулийтаргья хьайбай боахама шортта доакъар Iалашде. Цу тайпара лакхлургба кхыча культурай хьувкъам а: Гураха дуваа кIийга 28 центнерга кхачалца, мукха — 24, дуга — 38, хьажкIай — 80, и. кх. дI.

Ялат дукхагIа хьувкъалара дена я дергдоаццаш гIуллакх да севообороташ йизза балха юкъа дахьар. Хьуна оасаш йогIар хий декхача лаьттах биэза пайда эцар. ХIаьта кхашка дукхагIа минеральни органически удобренеш охкар. Ишта, дуга, шекара свекла, хьажкIаш, баьцадараш эйлача кхашка хIара гектара тIа 15 центнерал кIезигагIа йоаццаш еккха еза минеральни удобренеш, хIаьта кхыйола культураш юпца кхай гектара тIа 5 центнерал кIезигагIа йоаццаш.

Ялатий культурай хьувкъам лакхбара ишта лоархIаме хургда хIара шера юртбоахама культурай керда, дикагIа хьувкъа фу дIадор. Ишта, тIадоагIача шера хьувкъама оала дIаде лерхI «Аврора», «Кавказ» сортах дола фу. Цу фух дола ялат хIаде деза бобоаи культураш гIахиппача ахпара хьисапе кийчдаьча лаьтта.

Ишта пайдане хургда ялата культураш вIашагI а эш силоса дIаер: хьажкIаш, новраш, гидуараш. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья доакъар шортта Iалашдеш, хIаьта цаол тIехьагIа юв культураш дика хьахилара хьттув бола хьалаш кийчдеш.

ХIара шера балла юкъе кхувла лерхI оаха хьалхе латтача опыташ Iилманен карагIдаьнараш. Цу хьакъехьа дукха болх бе безаргба тха лазаргхи са доаккхача заме хIамаехи дIайийна культураш лораеча, оасара дувьала гербицидаш тувсача.

Уж ерригга мероприятеш сихха балха юкъе йихьача торо хургья юртбоахама производство дикка дегIайоалае.

В. КОПАЕВ,

Гудермеса района юртбоахама управлене керттера агроном.

Облсовпрофа пленум

Нохч-ГIалгIайн облсовпрофа аргIанара кхоалгIа пленум хилер юрта боахамен заготовкайн болхлойн гIуллакхерча кхьхен профсоюза обкомаца цхьана. «КПСС ЦК июльски Пленумен ВЦСПС IX-ча пленумен решенешца дуьйладелла республика профсоюзни организацешта хьалхашка эгтача декъарий хьакъехьара» дешах лаьца доклад йир облсовпрофа председатела ков. Беляева.

Докладена а, хIаьта ишта прениех къамельяшна дакъа а лоцаш юрта боахамен заготовкайн болхлойн гIуллакхерча нахьен профсоюза обкома председатела ков. Марченкос, машинаш транспорта болхлой профсоюза райкома председатела ков. Дьяченкос, облсовпрофа президиума член Грозненски шурий совхоза доярка ков. Далиевас, «Знаменский» совхоза директора ков. Завгаева, кхычар а. Цар белгал дир боахаме профсоюзни организацеша юртбоахама культурай хьувкъаш хьайбай продуктивноста лакхъяр дукха къовсам мишта лоаттабу, белгалдаьхар цу гIуллакхера цIенхашта кхоачамбоацараш.

Юрта шефски новкъостал дегга вIаштIехьдаккхара дакъе профсоюзни организацей гIуллакхаш тоадара тIаберизаба шерра цоаш тIаййцар облсовпрофа пленумо.

С. ЧУХАРЕНКО.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

«Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цехашта коллектива толамца лоархIаьй ха хьалхарча ах шера планах. 17 скважина капитально тоьяь цо. №№ 132-А, 61-З, 71 йолча скважинашка дий тIадалар баьхьа долаш шолхлеца къахьега дийзар.

Къаьстта дика болх бир цеха коллективо июнь бетта. Планах 3 мара йоацача 4 скважина йистейаьккхар цо. Судоколов Василе бригада лаккерча горизонтага яьа вачул тIехьагIа денисн буса 14 тонн «Iаьржа дошув» даьккхар Карабулакерча № 17 йолча скважине.

Дакача хьокхамашка лакхяьхар Заманкулерча № 61 йолча скважинера ремонтни балхаш. Цу скважине Н. П. Юрковске бригада лохерча мелови отложенешкара меккдаьтта кIеж тохийтар. ТIехьатIехьа дукхагIа хул хьадоагIа меккдаьтта. Юххьанца 10—20 тонн мара да хиннеча хIанз 50 тонн совгIа меккдаьтта лу цу скважина деннеи буси. Геологеш цецбоалаш хIама хилар из скважина ишта юха дийн а енна дIаяхар. Дукха къахьега дийзар ков. Юрковске бригада из толам баккхара.

К. Юрковске бригада цехе кIаштта кхоаза хьалхаре моттига кхаьрара кара тела ЦIе байракхи яьккхай социалистически яхье. Баркалаш ахайкадарца, совгIаташ даларца белгалбаьхаб бригадерчарна меттел ерригача цеха болхлошта а хьокхам телаш къахьега Мельдаилов Исраил, Келин Иван. Цар сурташ цеха сийлен Доска тIа хьалтехаь.

Аушев Хасмахьмада бригада а оасаре къахьег. ЧоалхоаIе, хала балхаш даьчул тIехьагIа Ачалкхера № 78 йола скважина юха а болх бе йолаялийтар цул бригада боахлоша. Деннен буси 50 тонн меккхаьтта лу цо. Мастера Баев Викторе кислотица обработка яьчул тIехьагIа скважине хьадоаяьчул тIехьагIа меккдаьтта шоаза дукхагIа хилар.

Коммунистически къахьегама цIи лелеча Вадиов Владимира кулгалдеча бригада (ялх бригадах цу цхьаннина мара еннаш из еза цIи) юха а болх бе йолаялийтача № 75-А йолча скважине деннеи буси 60 тонн «Iаьржа дошув» доаккх лаккхерча мелови тIоапашкара. Цига хала балхаш деча белгалбаьхаб бурулеттараш Вигарев Гаврила Хирьянов Ивана. Цеха кулгалхоша баркалаш кхайкадаьа царна. 1971 шера март бетта КПСС XXIV съезд хьеела аьнна хоам баьнул тIехьагIа цIакхха ца хиппеча гайпара хьнар айпенна къахьегаш вахта дIахьош ба цеха болхлой.

В. ВОЛОДИН,

«Сунжанефть» НПУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха вошхагIйола геолог.

Советски къахьегамхочун йоанхо яр

ВЦСПС Президиуме

ВЦСПС Президиумо социа тIайийцаб «СССР Союзен союзни республикайи къахьегама хьакъехьарча законодательства Лардаш чIоагIъерах дола Закон СССР Лакхехьарча Совето тIаэцаш кулгалеца профсоюзни организацей декхарий хьакъехьа».

Соции тIа белгалдоаьх, къахьегамах долча законодательства Лардаш Коммунистически партен Советски паччахьалкхеной советски къахьегамхочун еш йола серда йоакхо хьахьоккхара дола техиш хилар. Уж тIеезаьйй къахьегама гIуллакхий даькъе социалистически законность чIоагIъера, шоаш хьийтача хьех хьахуларан дикагIа хилийтарца боле болхлой материальни безам совбаккхара, производства боарам боккха бара, производствана доал деча юкъе болхлошкен гIуллакхерча налаген хьинаре дакъа лацийтара, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъера.

Профсоюзий советаштен комитеташтен тIадиллал СССР Союзен союзни республикайи законодательства Лардашта предприятешкарчен учреждениешкарчен болхлоштен гIуллакхерча нахах юкъе шорра пропаганда елга. Предприятей арсни уголокашкен профсоюзни клубашкен, культура Дворецашка а оIепошка а къахьегама законодательствах лаьца лекцеш ешилга, докладаш елга, хаттарийи жоппийи сайреташ елга вIаштехьдаккха могадаьл. Предприятешкен организацешкен общественни юридически консультацеш яха могадаьй болхлоштен гIуллакхерча нахаи цар боаьцнаш дIайовлийтара а правови новкъостал дара а.

Социно профсоюзни советашка комитеташна декхарийла ю массаза болх беча производственни совещаней болх чIоагIбе а производства дешаш къоастадара, болхлой къахьегамен бытен хьалаш тоадара даькъера юкъарча собраний лоархIам лакхбе а.

Профсоюзни организацешта тIадиллад къахьегамах нах телараи премеш телараи оттаяь системаш нийса юкъехьахьара лоаттабу тIахьожам чIоагIбелга.

ВЦСПС Президиумо профсоюзий фабрични, заводски, местни комитетийн декхарий хьа хаа, за чакхъайначул тIехьагIа балхаш дара мукъа дуц, цу цхьан хана уж дайташ йола балхаш тыгучахьа а уж йоалахара эша гIуллакхаш чакхдоахийта администрацегара хьадеха а, законодательства тIа оттаьча тайпара хуле мара ха чакхъяьнначул тIехьагIа балхаш ке мукъа на бала. ТIадиллад болхлойи гIуллакхерча нахаи къахьегарен салаIарен режим кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам чIоагIбелгеи цу хьакъехьа доагIар дизза хьадехийтеи.

Профсоюзни организацешта могадаьа къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяр хулаш лоаттабу къовсам чIоагIбелга. Социально-культурни гIуллакхаш дара, чуIара хьалаш тоадара даьхье, белгалдоаьх соции тIа, эггара хьалхарча аргIанни лаьгташ тхад йоагIа дикагIйолча болхлошта. Профсоюзни организацешта тIадиллад къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра даькъе новкъостий судий лоархIам лакхбелга.

(ТАСС).

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI, 30 июль, 1970 шу.

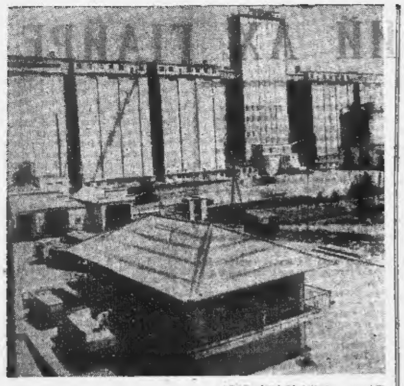

СТАВРОПОЛЬСКИЙ КРАЙ. Дийнахь а бус а вахаддаш аргIерча хьаькъашка гIолла хьаьх керда хьадьмнача хIинн мукхахи етта машинаш. Крае болх беш а ялатаны дIачуийду 42 пункт. Цар хIара дейнен бийсанен 200 эзар тоннаге кхачмолна ялат дIачуэп. Благодарненски ялат дIачуийдеча пункте хала мел долча балхашта механизация яьй. Автомашина йоссаеш 6—7 минут мара ха йоац.

СУРТА ТIА: Шеча Байраххa орден лелаю Благодарненски ялат дIачуийду пункт.

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЦСПС премеш

ВЦСПС президиума премеш оттаний къахьегам Iилма ларда тIаьIаштIехьбаккхарахи кулгашца деча балхашта механизаци ярахи дургйолаш.

Къахьегам Iилма ларда тIаьIаштIехьбаккхарахь хьожаный ялх премеш: хьалхара — 15000 сом лоархIам болаш, шоллагIа шиь премеш — 10000 сом, кхоалагIа кхоь — хIараяр 5000 сом лоархIам болаш. Уж дургьа къахьегам, производство, управлени вIаштIехьйоккхилга эргадьякха тоадеш, балха хи йоалга а оборудовани болх ца беш сеца латтилга а дIадоаккхаш боххлой квалификаци лакхъеш; къахьегамна саккетам е гIулакх лелаедергдолаш, къахьега дисциплина шIенхешта лелаергйолаш, болхлошта кхетам луш толлие результаташ лахача, кхыдола хьоккамаш дахьача предприятейи организацейи коллективашта.

Кулгалхошца деча балхашта механизаци ярах а хьоахаьнй кхета ялх премеш: хьалхара — 10000 сом шоллагIа шиь — 5000 сом, кхоалагIа кхоь — 3000 сом лоархIам болаш хIараяр. Уж дургьа гIо дара боххлой кIезигбаьча, комплексни механизаци, прогрессивни конструкцеш, технологически процессаш юкъейоллаьча; кулгашца беш бола болх кIезигбара тIаерзаьа боккха пайда бергбола изобретенеши предложенеши оттаяра дукхха бола къахьегамхой юкъеяхача, кхыдола хьоккамаш лаьхача предприятейи организацейи коллективашта.

ВЦСПС премеех бола положени чIоагIъяьй. Премеш ялара предприятейи организацейи коллективаш уаттаю профсоюзни центральни комитеташа, министерстваша, ведомстваша цхьана яьча решенегIа профсоюзий республикански, краевой, областной советашта хетар теонал а деш.

ВЦСПС премеш лургьа хIара шера 1 Май гIакхоачаш. Предприятейи организацейи коллективашта диплом лургьа, хIаьта къахьегам Iилма ларда тIа вIаштIехьбоаккхаш а кулгашца деча балхашта механизаци еча а лоадам болаш дакъа лаьцача болхлошта, инженерно-технически болхлошта ВЦСПС чаькха тIа йоалаю значок лургьа.

(ТАСС).

ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦ

ЧIОГIТIА болх баьб «Производства резервех пайда эцилга тоадаран халача боахаме экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо Нохч-ГIалгIайчен предприятешка, организацешка, учрежденешка, колхозашка совхозашка дувцара.

8300 соагIа предложенеш елаяй, хIаьта царга хьежжа 3174 йоккхала мероприяти а шийтъяй. Уж мероприятеш чакхъяхарех кхоле мег аьнна хеташ дола ахча 14 млн. сом соагIа да.

ХIанч шоай вахаш уж мероприятеш чахъяхара тIадерзадеш, къахьегамхошкара предложенеш гулъеш, Письмона хетабаь политико-массови болх беш а партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацеш.

Коллективашка Письмо дувцаро а цу тIа оттадаь деккараш кхоачашдара тIаберзабаь дIадо баьла беррига балхо а дикка айдаьд къахьегамхой балхен политически хьинар. Цо дикка аьттув баьиккар продукцена реализаци яра ах шера плане республика промышленносто ханал хьалха — 25 июне кхоачашъяра.

ХIаьта, а, тохкам баьчул тIехьагIа гучадаьннарох, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона дувзаденна партийни, профсоюзни, комсомольски комитеташа, юххьанара организацеша беш бола организаторски политически болх парте дIадехараша ца кхачара цо хилар?

Бахьан молагIа да хIанзалле хиначa а хIанз долаш долча в кхоачамбоацарий? Цкъа-дале, ер да, къаьст-къаьсттача коллективашка Письмо дувцахеш къахьегамхой предложенеш хьежжа мероприятеш шийтъелгеи шийтъе дьисане катехха лелалар. Письмо корта а болаш дувцар хилга дук, нагахь санна из лоархIаме документ дувцара хетаьб Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-5 хинначa собраниe 280 сагах къаьчаьд дакъах верригаш а 3 саг мара ца хилча? Цхьа бахьан доацаш дац цу коллективе чакхъяха лаьрхIа дукхагIа йола мероприятеш а тIагIолдара, хьадда маIан долаш хилар, уж чакхъяхарах хургйола экономически эффект лаьрхIаш, мероприятеш кхоачашъяра хаппахьа тIахьожам оттабаьбац. Уж тайпа моттигаш кIезига яц.

Кхы цул кIезигагIа доацеш кхоачамбоацар да тоъал дукха къахьегамхой тайп-тайпарча бахьанегIа собранешка ца хилар а Письмо чулоацам хIинз а тIехьа марха дIа ца бовзийтар а. Масала, Письмо дIадовзийтарой цу тIа гIоттадаь дешаш дувцарехетаь хиначa собраней балха юкъе дакъа лаьцад «Пищемаш» цIача Аргунски заводе болх бечарех 80 процент бараша, «Электроприбор» заводе — 75 процент, «Трансмаш» заводе — 64 процент, хIаьта «металлист» заводе алланеша.

Дукхача болхлошта Письмо чулоацам агитатораша дувцарах, газетий, радио материалашкара е дукхьал хезарах мара бовзац.

Цу дерригача хIамаша хьахьокх, Письмо дувцаята дукхача партийни организацешна кампане хьисапе лелада, документа идеяш цул чаIаш, цо дIадехараш юкъарта доацаш хIара къахьегамхочуна дIа ца кхачийта хилар, вешта аьлча вIалло да мограгIдоалаш бола формализм лелаьнь хилар. Уж теркал ца деш дйса хIамнаш кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха деза, цу гIулакха балха тайп-тайпарча формаши методаши пайда а эцаш.

ДIахо а къахьегамхой предложенешка хьежжа чакхъяха мероприятеш кийчъе еза. Дукха моттигаш а Письмо дийцачул тIехьагIа чакхъяха оттадь мероприятеш декларативни хьисапе, цкъарча тIахьожамах латташ духаш. Цу тайпара юкъара дуц таш кIезига ца «Консервиподовош» объединене кийчъяьча мероприятешта юкъе: «производствана ду доал эргадаьккха тоаде, «производства специализаци дегIайоалае», «балха ха кIезигIа йоае», «балха нормаш кхоачаш ца еш бола боххлой кIезигагIа хилийта», иштта кхы дIахо. Цхьабакъьа цар тIа хьоагадеш дац кхаллахаша оттадаь деккараш кхоачашделга сен чотах, малагIча хьаькъине IалешхердагIа цуннa хьалхара бехктокхаме вар малав.

Дукха моттигаш я, мероприятеш кийчъеча хана Iилма-технически прогрессана, къахьегаме довли эргадаьккха тоадеш вIаштIехьдаккхарца, хьалха латта опыт юкъе кхьарша юхаздени кIоарга резерваш хьагучаяккхарахи парех пайда эцари уIла тIа цаIайийташ. Мероприятешка леттIа хьахьекхаьи производства эффективность лакхъергйола комплексни мероприятеш.

БIагалдолаш да, коллективана чакхъяха оттаьча мероприятешка, дукхагIча хана, инженерно-технически кадрий лоархIами цар доаца дакъеи кIезига тахьекхан бола гIулакх а.

ВIалла ца йиш йоаца гIулакхаш лархIа деиш да, Письмона хетабаь беш бола политически организаторски болх, цI собранеш чакхъьиннaчул а производстве резервех пайда дикагIа эцарен экономе режим чIоагIъярен мероприятеш оттаьа мийначул а тIехьагIа дийна хилауш хилар. Дукхача партийни организацешка хIанз а оттаьац Письмос дIадехараш кхоачашдара чакхдаха дезача гIулакхий хьадда планаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша деша бокъонца тIахьожам лоаттабац оттаьь мероприятеш практически чакхъйхара.

Аьлча кхоачам ба, республикерча дукхача предприятешца цIьаньа а бетта пачхахьалхен планаш социалистически деккараши кхоачаш ца деш хилар. Июнь беттa производственни заданеех лоархIаьнaш 17 предприяти, хIаьта из бахьан долаш республикa бIарча хьайнача юкьбетта план кхоачашъяьнaц промышленносто, мехка дIакхачаш 1,3 млн. соагIча сома мехьа продукци. Продукцена реализаци яра ах шера планех лоархIаьнaц 13 предприяти, цар бехкагIа дIа ца луш йисай 4 млн. сома махка тайп-тайпара валенеш.

Укх ах шера республикера 28 предприяти къахьегамa овсарле дацхьара заданех лоархIаьнaц, хIаьта 10 предприяте кхыметтел 1969 шера цу хана хиначa боарамца лийсийча лох а хилийтай из.

Республика промышленносте, транспорте, гIишлошъеча, юрта боахаме хIанз а болх хьа ца беш дукха ха а доацача гIулакха материальни финансови средстваш а йов. Юкъере дIадаьккхадац къахьегамен пачхахьалкхени дисциплина теххаелга, дукха ю прогулаш, цу дахьъе малар тIехдалара а, пачхахьалкхен доалахьара руцьа доадеш лечкъадени моттигаш я.

Лакхе йовлаьча факташе хьахьокх, Письмо политически маIаш, общественни производства экономически эффективность дIахо лакхъяра, къахьегамхошта луш бола экономически хетам тоабара бовча йуй бокхача лоархIама маIан кхеталь партийни организацеш, парте горкомаши райкомаши еррига а ца хилар.

Письмо дувцара дувзаденна баьта организаторски политически балха кхоташ а, бакъахьарча а хариахьарча а оагIой ала дез е, йIаьхдача хана лаьрхIа, КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) Пленумои Письмоси дIадехараш кхоачашдара, оттаьь мероприятеши къахьегамхой предложенеши чакхъяхар дукъа лира тIахьожам оттабара, хIаьта цу тайпара, производства дерригача доакъошка дикагIча оагIорахьара овалантара хувшмаш дара, экономе режим чIоагIъяра, шийна тIабиллача балха хьалхара хIаране бехктокхам лакхбара тIаерзадаь гIулакхаш вIаштIехьдаха деза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

ХIанз КПСС XXIV-ча съезда баха боагIача тайпара вакъахьар дукъа шерра болам боаржаш беш латт республике. Цхьабакъа да, керда айдеанача боххлой къахьегамен политически хьинарах производства еррига резерваш оарпагIъярахи экономе режим чIоагIъяра дукъа, укх шерарен бIарчача пятилетки план а социалистически деккараш а хьанал хьалха кхоачашдар дукъа лоаттабу къонсам чIоагIбара шерран кхетамцeя пайда эца беза.

И. ПРАВЕНЬКИН,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующи.

Дика хьийкъар — фуна лаьрхIар

Тха районе боахамий кхаш лелaдераша толамца чакхдаьхар турахь дийна ялат чуэцара балхаш. Ялат чуийча доаллаше а кьва итогаша хьахьокх из дика хьийкъи хилар. Юкъера лаьркIача хIара гектаре тIара 18,7 центнер доалар ялат. ХIаьта цхьаьаш йолча участкашка 31,5 центнерга кхаьчар гектара хьувкъам.

Цу гIулакхо хьахьокх района кхаш лелaдерий ялат кхы а дикагIа хьувкъаде торо йолга. Де делар да торонех бизза пайда эцар. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара керттерчарех лерхIа делаш гIулкех за дика фу IалашIаар. ХIаьта из кийто хIаккъе а деза е эоаш а.

Укх шерарча хьувкъама лаьрхIа бийначa юртбоахама культурай фух 80 процент цхьоалагIча классах дар, дисар — шоллагIча классах. Цо а торо хилийтар хьувкъам кхебара тIеийце деккараш толамца кхоачашде.

Укх шера а ший ханнахьа токабеннаб йоахамий специалисташ фу кийде. Цу хьакъехьара балхаш ший тайпара вIаштIехьдаха лаьрхIад оаха укх шера. Фу Iалашдеш я лаьрхIа цу гIулакха вIашагIьехка бригадаш, отделенеш. Цо торо хулийт фу цIендара эшаш йола техникеи механизмаши шортта хилийта, балха бехктокхаме бараш белгала хилара, фу IалашIелгeн из кийчделгeн лерттIа леладе.

Укх шера тха района боахамаш дукха болх баьб дика хьувкъаш тха хьалаш дика довши дола ялат фу шоай кхашкера IалашIара е. ХIакъле лакхача репродукцеш цхьоалагIча классахи дола ялат эшшача бозамах фуна лаьрхIа дIаоттадаьа хIара боахаме. Цул соагIа, гурахь дуча кIаьа фу элитин а да.

ДIаде кийчаь ялат дикагIа цIендара машинисташeн фу лелаеча агрономашен хьаьи дийнахьара занятеш — семинараш яьй. Республика опытни станци дийнача цу семинарашка боахамий машинисташте, агрономашта хьийхар фу цIендача машинашта регулировка мишта е еза, хIаьта фу мишта цIенду. Аьа деза цу семинарех боккха пайда баьннaга.

ХIане хIара боахаме хийцца деш да IалашIаь фу цIенаара балхаш. Уж балхаш деча къаьстта дика къахьийгад «Терский» совхоза механизированни йолча хьалхта машиниста Якутия Григоре, Ленина цIерагIча колхозерча Гашин Георге, кхычар. Фуна инспекце баьча хьалхарча тIахьожамо хьажьехад цу хьатта цIендаь фу цIекаьта, тIоккаьта, кхыча зоокхмашка доллача кхьоалагIча классах хилар.

Района дукхагIа долча боахамашка из гIулакх лерттIа оттадьиле а долаш да фу IалашIар саки бехктокхаме мероприятеш лерттIен ший хьаьнахьен чакхъяхара боагIа терхам тIа ца боанйта боахамаш я. Масала, хьалхаргьа вий «Красное знамя» колхоз. ХIане е тIехь юххьеннара тIахьожам бара фу дIаденнaдла цу боахамо. ХIаьта хоаш да шоай хьинахьа тIахьожам бе фу дIа ца далар мел кхерамe гIулакх да. ДIаде кийчдьача фун еррига качестваш йовзаш хьеча мара хувцо дезе хувца я, дIаде мегаргдоне выбраковка е а... ...ерашца а йоц да. Цу тайпа ...хьалха гIалат тоадара оарцагIа доа беза цIе хьехьача малзен кулгалхой, специалисташ.

Цу тайпара, шкьара хьежача, лоадам болаш дах аьнна хеташ дола кхоачамбоацараш бaлла юкъе наьс ца долийта хьаша беза хIара боахама специалисташ. Долаш долча фуна дикалах тайпа ца дий, дукхагIча дахьа, юртбоахама культураш лаьрхIача боаране хьувкъар.

Д. ПИЛИПЕНКО,
Наурски района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

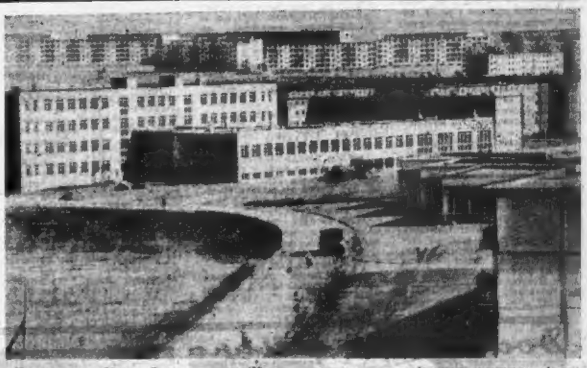

Карагандински область. Сиха дегIайоагIа республика металлургий къона город — Темир-Тау. Укх пятилетки уххаза цIа цуIе дIалургда 400 эзар квадратни метр цуIе моттиг йола цIенош. Городи гIишлошъярхошна дош деннад шена соагIа 5 эзар квадратни метр цуIе моттиг эксплуатаце дIаяла.

СУРТА ТIА: Темир-Тау керда цуIе цIенош.

В. Бувина сурт.
ТАСС фотохроника.

Химиккий котало

Парте XXIV съезда сийне къахьегама вахте оттача Грознени химически комбината коллективо товарни продукци арахецара 22 июле кийчача предукцена реализаци яра 24 июле воархI бетта план кхоачашъяьй. Хьалхара моттиг № 132 йолча цеха коллективага я. ДIала август бетта чотах къахьегам ба комбината болхлой.

Е. ЕРМОЛОВА.
Грозненски химкомбината инженер-экономист.

Ремонт яь баьннаб

Тахан а тIехьа дешардой чуэца кийча я Ведана района Агишбатой кхача юртара школа. Шоашта ремонта мел эша гIишлои материалаш Iалаш а яь дIадоладир балхаш. КIираш тохаш, массанахьа басараш тьоххаш цига къахьегарна дика вовкъостал дир лакхерча классашкарча бераша.

И. МУСАЕВ.

ПАРТИЙНИ ГРУППА ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

«Коминтерн» яхача колхоза хьаттарча цIеча уголоке Iуйрийна дукха нах гулла. Механизатораши хьатта болх бераши хьожаш ба ялат чу мишта эц, ялат чуэцача хьалха латтарех агитатора Федина Валентинас яьа листовки-молнеш еш.

Укхаза да керда газеташ, журналаш, библиотечка-передвижка. Из болх бер колхоза партийни группа я. Ер шоллагIа шу да партийни комитета решенегIа ялат чуэцача хана из группа вIашагIйола. Цу группача юкъе 15 коммунист ва. Уж ба комбайнераш, шофераш, механизатораш хьатта ялат цIендача машинаш тIа болх беш йола колхозхой.

Группана керте латт колхоза къаьна коммунист, партхома член Медведев Федор Данилович. Партийни группа боккха организаторски политически болх бу ялат чуэцача колхозхошта юкъе, из юрта боахаме эгара а лоархIаме дола гIулакх ханнахьа чакхдаккхара оарцагIбоах вах.

Ялат чуэцача яаза мишта воздейство ю партийни группа? Ялат чуэца доладаьлехь хьалха из дош дийцар партийни собране. ЧIоагIийр ялат чуэцара план, хIара коммуниста шийна тIелийцар социалистически деккараш, коммунисташца гIулакхаш тIадахкар, къоастабир политинформатораши агитатораши. Уж комбайнови агрегаташта тIачIоагIбир, хIаьта агитатора Федина Валентинайна тIаддиллар хIара дейна ялат чуэцара болх мишта лел хойташ дола бюллетень, листовки-молнеш цIеча уголоке арадоахилга. Агрегаташ тIа, хьетташ тIа дIачIоагIбир агитатораш.

Ялат чуэца доладенна хIара дальча партийни группа члений собрани хилар. Цига дийцар ялата чуэцача балха тIехь коммунастий авангардни лоархIамах дола дош. Белгалбаьхар ялат чуэцача хьалха латтараш, критика йир тIехьабусарашта.

Партийни группа боккха терхам тIаьбоххийт ялат чуэцача механизаторашта юкъе шерра социалистически ях йоаржара. Цу яхьа итогаш хIара дейна бахха да шех ма дахьалинге а ю. Хьалхара моттиг ыьккача комбайнера карара кара тела цIе байрах лу, штурвала тIа йогI карара кара тела цIе ваьнних. Яхьа итогаш ю партийни группа членаша Камыша, Табашкова, Сергеевнас. Цар ма гIулакх дика дхоачашду. Партгруппа уаттаду тIехьатетта йиш йоаца гIулакхаш, уж мишта кхоачашде деза кхестаду. Масала, ялат чуэца доладенначa хьалхарча деношка автомобилашца ялат дIакхальара болх вIаштIехьбоьккхабацар. Кхы тIа автомашинаш яхийта аьнна дош отталу партгруппа. Машинаш яхийтачул тIехьагIа гIулакхаш тоаделар.

Комбайнаш звеньевой системах болх бара лош дийцар коммунисташа шоай собране. Иштта болх бергболаш тIанийцача система практике дика результаташ лу, лакхбу агрегатий болх, лоадам боацача бахьанех комбайнаш сеца латтилга дIадоаккх.

Балха тIехь группа дукхха дар пун-организаторах — партгрупоргах Медведев Федор Даниловичах тийша да. Производственни гIулакхий йоккха терко ешшехь, цунна/ха корйоагIа коммунисташ оарцагIбаха а наха юкъе политически болх бе а.

Ялат чуэцача беха партийни группа боккхача балхах дика беркат даьннад. Колхозе чуийца баьннаб эзар гектар соагIа бола мукх. БархI бIаь гектар хулача лаьттара цIоаннаш хьальийца а аьрда а даьннад. Ялат хьаккарaн из хьальэшаран юкъ юкъе болийташ.

Социалистически яхье хьалхара моттиг лоац коммунисташа. Эгара дукхагIа ялат чуийцад коммуниста Кутаев Лечас. 140 гектара тIара ялат чуийцад цо. Яхье котъаьнача цун комбайна тIа дукхаза а хьайIай цIе байрахк. Цунна тIеххьа боагIа комбайнераш коммунисташ Табашков Александр, Максимов Александр.

Аьрда ялат дIакхухьаш болх геттара дукха бу шофера коммунисташа Семикозов Николайс, звеньевас Шамбатова Марияс.

Ялат чуэцача колхозхошта юкъе политически болх дика бу политинформатораша Деревенко Анатоле, Камыш Василе, Табашков Евгене. Цар дIайовзийт къахьегамхошка мехка а дунен тIа а хула лоархIаме событеш, дIахойт ялат ший ханнахьа а доа ца деш а чуэцар мел лоархIаме да, цу гIулакха оацаргIбоах колхозхой.

Е. ЯКОВЛЕВА.

ХIАНЗЗА КЕПАТЕХА АРАДАЬННАД

Политически литературе издательства хIанза кепатеха арадаьхача кердача книжкаша тIоаргIа пропагандистий, партийни дешарца бувзабенна мел барий уйла.

«Пропаганда вахарцарча бувзамах йола марксистско-ленински принцип кхоачашъеш я» яхача исторически Iилмай кандидата А. Т. Кабанова книжка тIа еназ ю ца лоархIамера принцип паоте гIулакхий тайп-тайпарча этапеша гучайовлара юкъарча белгалонаштеи башхалонаштеи. Автора хьаела В. И. Ленина юкъарча зовццаш баьча пропагандистски балха опыт, цу опыта ца йовзаенна теоретически практически вывод.

«Партийни актива школа» яхача дешара-методически пособе тIа (автор — Ф. Г. Кротов) маларра дувц цу тайпара школаш вIашагIйоххара, дешаргазовош преподавателаши хьахаржара дешаш.

(ТАСС).

РОССЕ КЪАХЬЕГАМА ГIА

РСФСР ЦСУ ХОАМ

1970 шера хьалхарча ах шера Российски Федерацие къахьегамхоша, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара баха боагIача тайпара вакъабахара бархIагIа пятилетка толаме кхоачашъяри дукъа ях а леладеш, дIахо лакхъяьй общественни производство, айдьй халкъа торон культура, йоаз 1970 шера хьалхарча ах шера РСФСР халкъа боахам дегIабоалабара. Пачхахьалкхен план кхоачашъяра итогий хьакъехьарча РСФСР ЦСУ хоама тIа.

Республика бIарча хьайнача продукцена реализаци яра дукхагIа йола лоархIамегIара изделеш арахецарен ах шера план тIеххкхоачашъяьй. Промышленни производства боарам соахк цу ханна хиннaчунца нийсбича 8 процент соагIа лакхбеннаб.

ТIехь чIоагIа дегIаяххай мехкадьтта, химически, мехкадьтта химически промышленность, машинаш еи металлах оттхалаш ера, цу дахьъе тройбоаш ер а; культурно-бытовой боахамен гIулакхашта лаьрхIача товарий производство.

Промышленноста лоархIаметIарча доакъошка дукхагIа хьаный продукци: электроэнергетика — 5 процент, йоагача хIамай промышленносте — 8 процент, Iаьржачен сийрда бесаш доачен металлурге — 5 процент, химически мехкадьтта химически промышленносто — 10 процент, машинашъечен металлах оттхалаш ечен — 11 процент, хьуй, хьу чакхйоахача, целлюлозно-кахьате промышленносто — 8 процент, гIишлой материалий промышленносто — 8 процент, яйгача промышленносто — 6 процент, кхачан промышленносто — 6 процент, культурно-бытовой боахамеи гIулакхашта лаьрхIа товараш 12 процент.

Хьалхара ах шу чаккдоалеш планированеи экономически стимулированеи кердача системагIа болх беш хиннай еррагача промышленни продукцех 90 процент соагIа яр хьаяь 24 эзар гаргга промышленни предприяти.

Продукцена реализаци ярен дукхагIа йола лоархIамегIара изделеш арахецарен план тIеххкхоачашъяьй РСФСР еррагача промышленни министерствашеи автономни республикай, краий, областий промышленностой.

Ах шера дукха арадена долдахьа халкъа боахама плана тIа лаьрхIа хинна машиний, оборудоване, материалий 200 херзи тайпа. Халкъа боахама юкъейихьача 900 эзар гаргга изобретенеи рационализаторски предложенеи шера 700 миллион сом соцгIа ахча кходу.

Цхьабакъда, бIарча хьайнача промышленносто план кхоачашъьцац з, къаьст-къаьстеча предприятеш продукци хьаярен дуна реализаци ярен, къахьегама овсарле лакхъяра, накопленеш яра заданеш кхоачашъяьцац. Укх тIеххьарча шерашка болх бе йолаялийтача цхьайолча промышленни объектай проектни мошностеш мела караерзаю.

Республика юрта боахама болхлоша дика вIаштIехьдаьа чакхдаьхар бIаьстан юкъе хIамаш дIаерен кхашкаре кхыдолен балхаш, йоах дIахо РСФСР ЦСУ хоама тIа. БIаьстан юкъе культураш дIаера план кхоачашъяьй. ЛийрхIачуя дукхагIа дIадийнад, бIаьстан юкъе дув кIа, дуга, греча, тахараш, баьцдаарош, кхийола культураш. 1970 шера чуэца лаьрхIа еррага юртбоахама культураш тIайоха лаьтташ 121,7 миллион гектар да.

Массе метте йол хьоххаши довкъараш кийчдеш латт. Республика дукхача районашка шерра дIадоладенна ялаташ чуэцара балхаш.

Республикерча колхозашеи совхозашеи дукхагIа йоах хьайбай продукташ, лийбал доахан, лакхъеннай дар, продуктивность. 1969 шера хьалхарча ах шерaца нийсдича дукхагIа хьакхад хулх — 3 процент, шура — 4 процент, фуаш — 16 процент. Колхозашкарен совхозашкарен доахнин кол тIара оалхазараши дукхагIа хиннад (1970 шера июле кхачнача йола ха соахкарча, вазамо йолча ханаца нийсдича): доахан — 3 процент, хьакхарч — 21 процент, кол тIара оалхазараш — 22 процент.

Дукха лаьрхIа дIачутеха доахан кхоабаргдолаш специализированни совхозаши фермаши йоххаш латт республике. Цу совхозашкарен фермашкарен доахан 1970 шера 1 июль хьатIекхочаш 1,7 миллион бежан гаргга дар.

Доахан, шура, фуаш эцара ах шера план кхоачашъяьй. Цу цхьан хана хьайбай продуктащ дукхагIа яхарен кIарен техникан лоагIа а тIа-тIа дукхагIа уж бахача наха вIаехачуя. Цхьайолча областашка, крайшка, автономни республикашка къаьст-къаьстача колхозашен совхозашен кхоачашъяьнaц пачхадьалкхенга керттера хьайбай продукташ йоххаре план.

ХIанзарча техникаца дIахо кийчбеш хьабелаб юрта боахам. Ах шера дунна еллай: 70 эзар трактор; 26,1 эзар грузовой специализированни автомобиль, 27,6 эзар ялаташ чуэца комбайнаш, дукхха цхьийола техника. Юрта боахамга кхаьчай 8,3 миллион тонн минеральни удобренеш — соахк цу ханна хиннaчул 400 эзар тонн дукхагIа.

1970 шера хьалхарча ах шера балхаш яьа капитальни гIирсаш хьалаелга дIахо эргадаьккха тоадара. Пачхахьалкхен централизованни капитальни вложенеш чотах РСФСР-е болх бе йолаялийтай еррагаш а лаьрхIача 8 миллиарда соагIча сома мах бола, е соахка хьалхарча ах шера хиннaчул 16 процент дукхагIа керттера фондаш.

Хьалхь а яха, болх бе йолаялийтай халкъа боахама дукхагIдолча доакъошкара керда производственни мошностеш.

РСФСР халкъа боахамга дIалхийта пачхахьалкхен централизованни капитальни вложенеш хьалхарча ах шера 15 миллиарда сом а 1969 шера хьалхарча ах шерарчул 12 процент дукхагIа а хилар укх шера хьалхарча ах шера. ХIаьта а, керттера фондаш болх бе йолаяийтара плани капитальни вложенеи плани йоаза кхоачашъяьнaц.

РСФСР халкъа боахамера болхлойи гIулакхера нахи 1970 шера хьалхарча ах шера юкъера дийхIача 53,6 миллион сагага дIа е хиньча, соахк хьалхарча ах шера хиннарашца нийсбича 1,3 миллион саг дукхагIа хиннаб.

Болхлойи гIулакхерии юкъера бетта юкъера лаьрхIача ахчаш алапа 1969 шера цу ханна хиннaчуна нийсдича 6 процент лакх а денна, 125 сомага. Общественни потребленеи фондашкара телаш дола ахча а льготаш а тIехьа лаьрхIача — 169 сомага дIакхейчад, вешта аьлча 4 процент хIала деннадац аьнна лакхденнaд. Колхозхой къахьегамах телаш бола мах дукха соагIа-эшаша агIа боалаш 3 процент лакхбеннаб.

Республике бахача нахага общественни потреблене фондашкара 19 миллиард соагIча сома махка, е соахк цу ханна хиннaчул 7,7 процент дукхагIа ахчаш льготаш кхаьчай.

Шерра масштабаш чулаьца хьалдеш хиннад чуIеча цIеношеи культурно-бытовой гIулакхаштеи лаьрхIа гIирсаш. Пачхахьалкхено хьахийначa а чуIе цIенош хьалдеча кооперацие а ахчан чотах хьалхарча ах шера дерригаш а лаьрхIача хьалдаь цIенош 16 миллион соагIа квадратни метр чуIе моттиг йолаш да, е дика кийчъяь 350 эзар квартира я.

Укх шера хьалхарча ах бетта бахача наха бытовой гIулакхаш дара боаран лакхбеннаб, дIахо тоалаяй городашка ших баха кхийда бухтеца, дIахо дегIахай халкъа образованеи укхаIзно дораелгeн.

РСФСР-е баха нах 1970 шера 1 июле кхачналца лаьрхIача, 130,5 миллион сагага дIакхаьчаб.

(ТАСС).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI, 1970 шу, 30 июль.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» КОТАЛО

«Б» класса чуйоагlача футбольни командашта юкъе СССР хьалхара моттиг яккхара арглахара вlашагlкхетараш хилар самардийнахь. г. Грозне С. Орджоникидзе цlерагlча стадионе Минеччаурерча «Текстильщик» яхача командаца лайвар «Терека» футболисташ.

Белгlаде деза цул хьалхагlа Нахичиванерча «Арал» яхача командаца ловзаш вай футболисташ счет 5 : 1 йолаш котбаьнна хилар.

Самардийнахь хинна матч дlайолалуше а гуш дар тактически а технически а совле «Терека» футболисташка йолга. Дукха хало а ца еш ловз вайбараш. Атта lехабу цар хьаьший. Къаьстта дика ловзар Якушкини Синьков.

Матча 24-гlа минуте хьаьшашта штрафной хьожайир судахоча. Из гол ниисса хьаьший наlарашка чуахийтар вай форварда Желябовске. Цу тайппара гlулакх нийсденна пхи-ялх минут яхалехьа ловзара боккъонаш телхар баьхан долаш цхьаькха а цхьайтта метрови штрафной хьожайир судахочо «Текстильщика» футболиста. Михеева чутехар иа. Цу тайппара счет 2 : 0 йолаш чакхьлар хьалхара тайм.

Шоллагlча тайме шоай футболист хувца ойзар хьаьший. Хьалхарча тайме санна мара хьаьший наlарашкара дlабовлаш бацар вай футболисташ шоллагlча тайме а. Ловзар дlадоладенна дукха ха ялалехьа кхоалагlа бурган чухьар «Текстильщика» наlарех. Из хlама «Терека» команда капитана Михеева карагlдьлар. Йиьагlа бурган Желябовске чутехар. Тlехьара, пхелагlа йола бурган дага а ловзаш чутехар Якушкина. Цу тайппара счет 5 : 0 йолаш «Терека» футболисташ котбаьлар цу матче.

Хlанз «Терек» 22 очко а йолаш турнирни таблице кхоалагlча моттиге я.

Х. МАГОМЕДОВ.

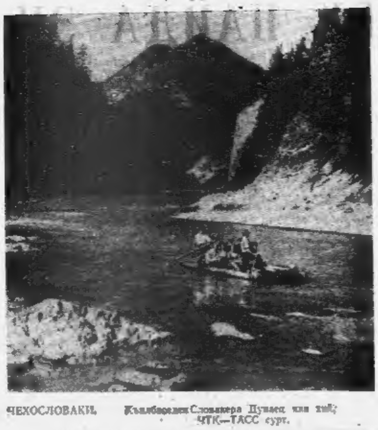

ЧЕХОСЛОВАКИ. Къилбаседа Словакера Дунаец яха хий. ЧТК—ТАСС сурт.

СЕНЦА КХОАЧ ДИКА

Иоаз да-кх хьо чуводача цlен фалийт шийх Бобин Олег Павловича. Безаме, велавенна хиларо, кlаьдача къамаьло, дегlах йоалхача хозача оамалаша везавойт из наха. Болх беш воаллаш тlера ваьккхача вlалла раьза хилац. Даим безаме йола цун юхь холуш цlимхара ерз. Темаш а яц. Дика къахьегамхо цlаккха а раьза хилац балха ха зехьа йоавеш хилча. Саббаре бу болх Олег Павловича. Тешшаме тох хlамах кулг. Амма балхага дьнне хулташ кадай дел.

Цудухьа иа балха тlера ваккха тоам ца хеташ хьалхагlа завода профсоюзи комитета председателага Евдокимов Евгений Николаевичага дувцийтар аз новкъост Бобинах.

— Ер нйслагlа шу да сова иа воза. Иззал ха я цо тха литейно-механически заводе болх бу а. Цкхи де дезар кхоачаш иа дош дита шийх дош алийтадаш Олег Павловича. Дог-цlено болх бу. тешаме новкъост иа иа, — йоах нов. Евдокимова.

Ха яха саг ва Олег Павлович. Из хьаьхонх цун къахьегама стаж а. Дай-мехка тlем тlа къахьача моастагlчох латаш даьккха ших шу долаш 24 шу да Бобин Олег Павлович хьаьвнала къахьегаш хьаоагlа.

Ворхl шера совгlа болх баьб цо Магаданска областе «Дальстрой» слесарь волаш. Цига цо машта къахьегад хьаьхонх цунна тийннача хана йlоахалла lажагlбеннача Сийлен грамоташа, совгlаташа.

Шийна йолча аттонна цхьанахьара дlа а буллаш кхача моттиге болх бе, балха улача нахах раьза Олег Павлович. Цудухьа а доаллаш лоракца могадарех из ваьха моттиг хувц цо. Грозне ваха воагlа иа. Дезалу цунна укхазара лоаллаш, нах. Ха юкъе ия йолийташ балха вода Олег Павлович. Шийга кхаьчача участке дог-цlена къахьег цо, моллагlа гlулакх тешшаме, ший хана хьа чакхдоаккх. Ишта хила а воагlа кlорб вар, вай социалистически дахе езаш, ваьха дукха, яхаш, къахьегаш.

— Сона дагадя цlенича а норма иа йоаккхаш висавал со. Из-и хьо, йоале хилар, денал иа тоъар иа дий шийна тlадиллача гlуллакх ие лоардlаваш, — йоах Олег Павловича.

Хlанз цо болх беш механо-сборочни цехе меттеи ерригача заводе а дика воаш иов. Бобин. Цунна карагlдаьна дика гlуллакхаш бахьан де из.

Укх тlехьарча хена дукха вышк кхоау нов. Бобина. Хьалхагlа 7 контейнер (яьшка) кийчъеш хиннача металлах бархl кийчъю. Къахьегама овсарле лаккъара даьнне чlоагlа лоархlаме да балха ханах дикагlа пайда эцар. Хlаьта делкъийна хlама дуъаш йоаккха ха а дукха хетача Олег Павловича 90 процентата дlаккхоачаш пайда эц балха ханах. Гlалат да завода хlара болхлочун къахьегама къаьстта вьаьстта учет иа лелаяр. Тешшаме аз йяш я Бобин Олег Павловича шийна пхьаннела йоагlа пхе шера задани кхоачашъя ваьнна хургье, аьнна. Из хьаьхонх сменан нормаш цlаккха а 150—160 процентал кlезигагlа иа кхоачашъя иа хиларо. Кхыча слесарашасборщикаш чертежаш тlа а хьийже, боккъонца уж lомадаш мара дlаболабац шоай болх. Цхьабакъда, Олег Павловичагара фу, малагlа продукци кийчъе еш дlахьа мара дезаи. Ше цига бена бийн аьккхача хана дукха чертежаш lомадеш тайп-тайпара продукци арахеца дийзача цунна хlанз из дерриге дагахьа хов.

Цхьаза мастераша а технологаш оттадаь кийна чертежаш иов. Бобина товдеш, ешта аьтта, чертежа тlа хьахьейхачул кийсагlа продукция кийчъеш моттигаш кийсъенна.

Къаьстта дика бир цо болх сийлахь-воккхача баьна В. И. Ленина юбилейне иакъароагlаш «За доблестный труд» яха медаль а луш белгалваьккхар Олег Павловича. Хlаьта пул хьалхагlа цунна тайнна Сийлен грамоташ, кхайкадаь баркалаш дукха да.

Дог гlоздоалаш боккха кхаъ хилар нов. Бобина 1971 шера март бетта хьамсарча парте XXIV съезд хьаелл, аьнна, хоам бича. Кхы а дикагlа, овсарегlа къахьега дош делар цо.

Дика производственник хинна lац нов. Бобин. Завода юкъарча вахаре а доккха дакъа лоац цо. Из иа завода профсоюза комитета члениш хаьнна дружина командарь. Боагlаш оагlув оз дош кийта бохабу маларйи мелачара кхачара производственни тарлургдоаца телха гlуллакхаш лелаяраш. Производственна болх-ахетакха вlашт lехьбаккхараш зовда йудгалхошна цхьана кlезига къахьегаш Олег Павловича. Дlаьнниар, хlахьийхар йалле а дlавцартлар бакъахьарча навкъе тlа ялах. Цхьабакъда, айса яхар мара эаргаш яхчоз доатlаш дола талlабар ду. Масала, цхьаккха дича а из кхийтта Фролов балхара дlаваьккхар. Хlаьта иолаш, болх хьа кхо беш харцахьа лийнна Карюшкин Иван хlана пар вехе дикагlбодча боллоеа лоархlаш иа. Наха дикадар хилча дега боккха тоам кулараех иа нов. Бобин. Цу мочарта шоашка а дика кхоаж ов. Хьаьтала къа а хьегаш хlа мел кхаьчача шо везийташ тахана денга вала мегаш нуна. Тlакха хьдвший ираз.

Х. БАЛАЕВ.

ГАНЗИЙ АХ ГlАЙРЕ

Шахмардан ЕСЕНОВ,
Казахски ССР Iилмай Академе президент,
Ленински премий лауреат

Казахстана Iилмай Академе президент город Кзыл-Орде болхлой дезало ваьь. Казахски горнометаллургически институт йистаьнскай. Цул тlехьагlа 12 шу даьннача гlоала республика геологически служба [illegible] ши эттаз иа, геолога [illegible] хилар а хиина Мангышлакски [illegible] гlаьн доаний Мангышлакски район [illegible] хьаллайча дехьа ладаарах Ленински [illegible] совгlа цунна.

1967 шера дита Казахски ССР Iилмай Академина корреспондент иа. АПН корреспондента дувцар дари Шахмардан Есенова дуц Мангышлакски промышленни комплекс дегlаярах.

90 совгlача тайпара пайдана хlамаш йоаха Казахстана лаьттан чедашка. Даша, цинка, дото, вольфрама, хромитови рудай, висмута, ванаде, барита запасашка диллача Советски Союзе хьалхара моттиг лоац республика. Кхы тайпа рузкъаш а дукха да лаьттана кlаллхарча вун ганзашка. Хlаьта царна юкъе тlехьара моттиг лаьац Каспийски форда йистерча яьссача ах гlайрен — Мангышлака мехкдаьттан газен ганзаши. Скважино 1961 шера 5 июне мехкдаьтта эгара — даьлла 50 метр лакха теха кlеж хlана а дагийоагlа этара дезагlа долча кlейх ца] санна.

Мангышлака ах гlайреяа безамегlа а йолаш моттиг бlаргагургьиц дунен тlа: кийттlа лаьтта (аьшки Цельсе 45 градусага кхоачаш лакха хул температура), дом а увш хьекха мух, бlалла а доала хий. Хlаьта а, чотьяь варгволаш йоккхий ганзаш духхьал цига йоалхаш хилар сацдаьд геологаша. Цхьаьна а хlамах иа къахкаш, маьхо доагадаьча лаьттан тlа бахаш а болх беш а хийнаб уж. 1959 шера сейсмически разведка бакъахар мехкдаьтта доал аьнна хийттар, хlаьта 1966 шера мехкдаьтта доаллача Узеньски моттигера промышленни хьесапе дукха йоладир Советски Союзе этара дарегlа доаь мехкдаьтта.

Мехкдаьтта доаллача моттигех этара йоккхагlа лоархlаш я Узени Жетыбайи. Царна хlаиза а доллургда ерригача Азербайджане доаккхар миссел мехкдаьтта. Ах гlайрен тlа хlинхае а хьайийллай мехкдаьтта доаллаш йоккха пхьи газ йоалла шовзткъа тарrгенн структура. Хьагучаьхача цу маьхерча бедала запасашка диллача, Российски Федераци дlаьнча, шоллагlча моттиге яьлай Казахстан. Мангышлаке мехкдаьтта дахар экономически гlойлецагlа да. Хlана аьнча, этара хьалха йоттера запасаш йоккха йоацача территоре тlа гулъенна йоахкандаь: вlаша 25—35 километр мара гаьна иц Жетыбай, Карамандыбас, Узень, Теньге, Тасбулат.

Мангышлашкера мехкдаьтта кlоарга даллеш. Мехкдаьтта доаллаш моттигаш белгалдоал тlоанаш дукха хиларца, цхьан метте lехьламате дукха запасаш lайна хиларца.

Йоккхий я Мангышлакера попутни газа запасаш а. Алхха Жетыбаен Узенен бlаьш миллиардаш кубометраш я уж. Цу дарегlча доагора 600 — 700 миллион кубометр яккха дерхl 1970 шера, хlаьта дlахо, газопровод Средни Ази — Центр магистралах дlахийттача тlехьагlа дукха а духхагlа йоахаргья из. Къулбехьарча Мангышлакера lалама газа запасаш-м триллион кубически метрал тlех иа йий.

Газ йоалла а къаьстта газоконденсатиц а тlоанаш хьаделларо йоккха экономически эффект лу. Нагахь санна, масала, Узеньски мехкдаьтта доалла моттиг боккъонца хьакараерзаяра 1500 хlана езац, аьнна скважин яккха езе, хlаьта йоккхалга диллача изза миссел йолча газоконденсатин моттига эксплуатаци яра яккха езаргьиц ерригаш а 300 скважин мара. Хоаш да, цхьан скважина мах 100 эзар сом болга.

Нагахь санна газ дlайохийтилга тlоана башха хало йолаш болх беца а, мехкдаьтта дlаозара дош бlарча проблема а хинна дlаьттад. Гlулакх иштад аьнча, укхазара мехкдаьттах (Узени Жетыбайи) дукха парафин (25 процентага кхаччалца) хlуманаш (2,8 процент) доах. Естественни хьалашка Цельсе +30—33 градус температура хилча дотаlу из.

Азербайджане, Туркмене, Ставрополе дукха парафин йоалла мехкдаьтта дахара опыт lома а яь, lалмахоша мангышлакски промыслашта могаьй дlоах а деш тlехьара тlабеча низаца яя гулдара система. Групповой установкашкара Центральни гулдена пуните кхаьча мехкдаьтта цигтача сепараце цхьаькха латlах чакхдоал. Цул тlехьагlа цlаьхха хlоах а дийя, машинаькъа тlарча цистернашка дlачудец из.

Ах гlайрен тlа тlа-тlа дуккагlа гучадуллаш латт кlеззига мара парафин ца йоалла, турбопроводашка гlолаш дика дlадодаш атта чакхдоахалуш дола кlеж етташ хьаухо дайга мехкдаьтта.

Хlана 142 километр дlаьхача Узень — Жетыбай — Шевченко мехкдаьтта провода чу гlолла дlоуаа мехкдаьтта. Дlахо форда тlерча танкерашка а дутташ Махачкалел Поволжья городашкен дlахуйт иа. Эзар километр бlаьха машинашкъ биллаб Манат — Шевченко — Жетыбай — Узене кхаччалца, Средни Азе республикашкара СССР европейски даькъа тlеи Закавказьен бода эгара лоаларгlа бола цхьаькха кийть а биллаб Гурьевера Астрахане кхаччалца.

Мангышлакера Поволжье — Украине кхаччалца 2,5 эзар километр дlаьха мехкдаьтта провод йилла йолаьй 1967 шера. Ах гlайре караерзаяра проблема бакъдар аьлча хий хулийтадеа да. Цхьаьнахьа а иа хьийхудуллаш хий дац Мангышлаке. Дукха иа йоалаш а тlехьа Каспийски форда дехьара кхухьар укхаза хий.

Лаьтанна кlалхара дуккха хий доалла моттигаш хьаййиллай гидрогеологаша. Цхьабакъда, хий хьалдаккхара итташ а бlаьш а километраш гаьна иа дlададийтара тоьал човлахе инженерно-технически деккар да. Хlанзалца ерриги лаьрхlа хий запасаш 30 миллион кубометр я. Хlаьта Мангышлака хlанзе а эшар шозза дуккагlа я. Алхха технически гlуллакхашта йоаш эш 50 миллион кубометр. Цаl мара кийх бисаш алхха Каспий бй теадаь техниически хий телi дезар. Форда хий теадара эффективана способ кийчъайй lалмахоша.

Селлара халонаш, йlайха климат, вахара аьттув боаца хьалаш доллешехьа а, тlа-тlа дуккагlа энтузиасташ тlаувз Мангышлаке. Ах гlайре караерзае йолаьча хьалхарча шерашка кхо эзар гаргга мехкдаьттахо венавар укхаза Казахстанера, Башкирера, Татарера, Азербайджанера. Хlанз 16-зза дуккагlа ба уж. Нагахь санна царна кхыча доакъошкара специалисташ а лаьрхlача, тlехьа Мангышлак караерзаерий ерр 135 эзар саьал кlезигагlа доаш хургда. Хlаьта кхы а 10 шу даьнначул тlехьагlа укхаза вахаш болх беш 300 эзар саг хургва.

Яьссача ара юкъе хьалъеттай 55 эзар саг вахаш йола город Шевченко. Городий тайпара массех болхлой поселок хьаьннай. Йоккха хулаш йоагlа мехкдаьттахой ши город кхы я — Узени Жетыбайи. Дlахо йодача хана ах гlайрен тlара дуккагlа бола нах тоьал кlаьда климат йолча форда йистаца бахаргба. Каспе берда йистера 80 — 150 километр гаьна болх бергболуа моттигашка ахара городашкен поселкашкен бахана наха масса лелача автомобильни а машинаькъа транспортах пайда эцаргба.

Мангышлака къулбехьа lалашата дукха мехкдаьттен газ, къилбаседехьа тайша хlор, марганец, фосфориташ, аьшка рудаш доахкаш хиларо тешшаме хьаьхонх, ах гlайре укх гаргарча шерашка йоккха промышленни комплекс а хинна дlаоттаргхилар.

(АПН).

Доазол дехьара

ЧАКХЪЯЛАР АСС СЕССИ

КАИР. 28 июль. ТАСС корр. С. Павлинскеи К. Дударевеи хьахойт Iарбий социалистически союза Ерригъюкъарча къаман конгресса (АСС ВНК) Каирски университета здане хинна 4-гlа сесси ший болх баь яьлар. Сессе балха юкъе дакъа лоацаш хилар мехка ерригача губернаторствашкара наха 1700 делегат. 26 июле сайрийна сесси чакхйоалаш хиннача заседани конгрессе делегаташа политически заявлени тlаийцар, конгресса ворхl комитето кийчъяь рекомендацеш чlоагl а йир.

АСС Ерригъюкъарча къаман конгресса членаша тlаийцача политически заявлене тlа боккха мах баьб Египте 1952 шера хиннача июльски революце, цун 18 шу дуаача дийнахь — 23 июле — болх дlаболабир АСС ВНК 4-ча сессе, ОАР-а правительства тlатlертта деш дола социалистически хувцамаш, йоах документа тlа, июльски революци хинначул тlехьагlа египетски халкъа карагlдьннача дерригача толамий лард я.

АСС ВНК делегаташ чlоагlа тlаийцар, йоах заявлене тlа, шоай тlема чиз лаьхбеш египетски тlема низаша толамаш даьла хиларах. Политически заявлене тlа белгалдоаккх ОАР ший территореш мукъаяха гlерташ хилар, тlом бара дукъа тlом бе а иа гlерташ. Цунца делегаташа мотташ ОАР тlема низаш дlало а чlоагl де деза хилар, хlана аьлча ОАР обороноспособность чlоагlйича мара Израила дlалийца Iарбий лаьтташ мукъадоахалургдац.

Делегаташа чlоагlа тlоараш а тохаш тlейцар политически заявлене тlа Советски Союза халкъан правительстванеи иаф египетски халкъа новкъостал дарах аьнна баркал. ОАР-а Советски Союзаца доттагlал хинна этта хlана дац, массаза хургйола фактор я, яхаш белгалдоакха тlехьара тlайийлача документа тlа. Из доттагlал хьехиннад империализманеи колониализманеи дукъал, кийсхой машаре вазкъий кортамукъали бахьан цхьайна лоаттабеча къовсамо.

Къулбехьен Вьетнам. Халкъа кортамукъален герзашхарча низий цхьан базе даьккхад ер сурт. Американски агрессораш — хьабьхкхача тlема кхоачамах минаш еш боахк патриоташ.

ВИА ТАСС сурт.

Халкъа кортамукъален герзашхарча низаша Къулбехьен Вьетнама ерригача территоре тlа шоай тlема гlуллакхаш толаме чакхдоах. нах бозбуорш техника йохайрен америкино-сайгонски бlухой доккхий эшам а беш.

СУРТА ТlА: шоай къарор доккхура американски танкага хьежа баьнначул тlехьагlа трофеяш а яьхаш базе юхабоагlа къулбехьен-вьетнамски патриоташ.

ВИА—ТАСС сурт.

АВГУСТЕРА ХАОТТАМ

СССР гидрометеорологически центро беча хоамагlа, Кавказа малхбоалехьарча даькъа тlа август бетта юкъера температура 22—24 градус (боарамал 1—2 градус лакхагlа), деноша 25—29, бийсашка 14—19 градус йlоаьхал йолаш хила тарлу.

Температура лакхьала тарлу (деношка 30—35, бийсашка 19—23 градус) 7-ча августа денз 13-ча августе а 20-ча августа денз 25 августе а кхаччалца. Шийлагlа хила езаш я бутт чакхболаш (деношка 13—19, бийсашка 5—10 градус мара йlайха йоацаш). Кlеззига дукха морхаш а йолаш, лоадаме йоачаш а йолцеш ха хила тарлу 3 августера 7-ча августеи 21 августера 25 августеи кхаччалца. Вокх юхейнсача хана хушцалуш морхаш а йолаш, цхьайццайолча моттигашка ды къуйкъаш догlа а делхаш, малхбоалехьарен къулба-малхбоалехьарен, 19 августера денз 21 августе кхаччалцеи тlехьарча пхе дийнахьен къилбаседа-малхбузехьара секунде 4—8 метр, хьалхарча, дийлагlча, тlехьарча пхе дийнахь секунде 12—17 метрга кхоачаш чlоагlа мух а хьекхаш за хила мег.

* * *

Тахан республике гlоалех Грозней хушцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе кlезиг-дукха, цхьайццайолча моттигашка иоагlо догlа а делхаш, ды а къуйкъаш, къилбаседа-малхбузехьарча гlаькхьача боаране мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlоала 26—31, Грозне 27—29 градус йlоахал йолаш хила а тарлу. Дlахорча ший дейн ший буса хушцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе кlезиг-дукха ды къуйкъаш догlа а делхаш хьаьда лостам боацаш гlайло, гlаьхкхьача боарагlа кхоачеш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 13—18, деношка 24—29 градус йlоахал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадугIа, хьажа

30 июль
РАДИО

6.30 — Юрта Iуйре (гlалгlай меттала). 6.40 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Венский концерт. 8.45 — «Радиоладугlархой письмойх йола» передача (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Концерт. 16.20 — «Къона тlехье» (нохчий меттала). 16.45 — «Гойтара кlентаци кхайтlарча стане» яха беседа (эрсий меттала). 17.00 — КПСС Центральни комитета июльски Пленума сонамаш кхоачашде. (нохчий меттала). 17.15 — Ашараш. 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (гlалгlай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

12.00 — Школьни каникулий деношка. «Везза дlаэцига вар» яха художественни фильм. 18.00 — Передачай программа. 18.06 — Социализма хуце. 18.35 — Дешархошта. Новгорски совхоза кхашка (нохчий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — «Цхьан дезале юкъе». Фоторепортаж (гlалгlай меттала). 19.25 — Телевизиони кердалараш (гlалгlай, эрсий меттала). 20.00 — Шун хаттарашта жоп лу оаха. Связе производственно-технически управлене начальника Мельниченкой выступлени. 20.15 — Дунен хьалхарча юкъера обзорени. 20.30 — «Керттера тешо» яха художественни фильм. 21.40 — Передачай программа. 21.45 — Концерт.

31 июль
РАДИО

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинни некъ» газета обзор. 7.30 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Эстрадни ашараш. 8.45 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Халкъа ашараш. 16.30 — «Культура учреждений — кхай къахьегамхошта» яха передача. (нохчий меттала). 16.45 — Ялат чуэцаш къахьегаш боккхачарна доля концерт. 17.15 — «Юрта сайре тlаьгlай» яха радиокорреспонденци (гlалгlай меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Телевизиони кердалараш (нохчий, эрсий меттала). 18.35 — Хоамаш. 18.40 — «Уьнтlено» яха телевизиони журнал (нохчий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.10 — Сийлен телевизиони Доска. 19.30 — «Ха». Информационни программа. 20.00 — Концерт. 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Зайчик» яха художественни фильм.

ДИКАЧА ЛОАЛАХОША ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШ

Советско-ирански доттагlалеи цхьана леладеча гlулакхийи дегописа юкъе керда лоархlаме оагlув хьаелла: Ирана къулбехьарча районашкара Советски Союзацарча доазонга трансирански магистральни газопровода трасса юхейнса турбай километраш вlашагlхетта йоалаш латт. Цу болата лине дерригал дlоахал — эзар километр совгlа. Город Савера доазон тlарча Астарага кхаччалца дола цуи къилбаседенгахьара дакъа СССР технически новкъосталца хьалдеш да.

Газопровод хьалъелга оттадаьдар 1966 шера Москве кулгаш яздьча, шин мехка юкъе цхьана экономически технически гlуллакхаш леладара хьакъехьарча соглашене. Ишта барт вlашlехьбаьккхабар Иране металлургически завод — мехка еза-йоккхача индустре духхьашхарьир хьалъяра хьакъехьа. Советски Союзо технически новкъостал дарахь цу гlуллакха предприятий кийчъяраш боагlа мах ирански lаламеи попутни газ теларца токхаргба. Газопровод йилла яккхар, цу тайппара, доттагlал долча шин мехка вахаре йоккха событи, цхьана леладу советско-ирански гlуллакхаш дегlаккхувлача лоаргlаже этап я.

Атта бацар гlирс берий къахьегам. Чоалхачча геологически климатически хьалашка дора балхаш. Из хоерда трасса къаьстача участкашка хьежача, Центральни Ирански плато маьлхо йоагаьча екъача аренашка, Эльбруса лоамех. Ирана гаькарча къилбаседен тlаьдача ушалаш латтача моттигашка гlолла чакхбьннаб цун никъ. Цхьабакъда, ваьха къонахчаро, хьалхарча денношка а денз советски ирански специалисташта юкъе эттача доттагlало, вlаши новкъостал де, шоайла оагlув хьаалаца уйла йолаш уж хиларо новкъостал дар халонаш эшайра. Цул совгlа, графика тlа оттаьча хенал а сихагlа хьалбора гlирс. 1969 шера декабре, масала, тахал бутт хьалхагlа, делла даьккхар Тегерангахьа дода 112 километр дlаьха газопровод а. Хlанз тlехьашкачьа йоасай халача наькъа ерригча 500 километр. Укх шера август беттехье а циз боза тоатол санна вай мехкачухьедаргда сийна довгор. Соглашене тlа оттаьча условеех, хlара шера СССР-е йоагlаргья 10 миллиард кубометрга кхоачаш газ.

Цу юкъа ширача ирански городера Исфаганера 43 километр гаьна хьалъе йолаьй хьалхарча этапе хlара шера дегlаукача Ирана промышленноста геттара чlоагlа эшаш йолча продукци 500 — 600 эзар тони тергйолаш йола металлургически завод. Укхаза а иштта доттагlал долаши вlаши новкъостал деши ба. Советски наха ирански болхлошта дlатез шоай знании опыта. Хlанзарча тайпара йолча металлургически гиганта цоалхане машинаш lомае езаш иа бий уж. Теркал иа еш йита йиш иа заводе проекта укх тайпара доархlаме бахьхало: советски ирански специалисташа зlохха кхьана гlуллакх леладеш оттаьй из. Хlаьта хlанз а предприятие шеркапа перспективай хьакъехьара доаш хьалкашка эттача хана, советски проектни организацей хилчаш а. шоай ирански коллегашца, из лоархlаме проблема цхьана къоастаю цар. Ираналша, инженерашна а мугlарерча болхлошна, къамаьл деш хилча, пар даим белгалдоах масса тайпара деша къастадеча хана оагlоний бокъонаш цхьатарра хилар, вlаший дагардар кхетадеш, шоайла оагlув хьалаьиий кийча болаш уж хилар.

Цхьана леладу советско-ирански гlуллакхаш толаме дегlаухаш хилар бlаргагу дуккхача кхыча масалашкара а. Дагалоахаргlа аьлча, цхьана хьалбаь ах бlаь совгlа гlирс ба хlанз Ирана. Дукхадарах хlинзе а эксплуатаце дlаенна. Масала, ер шу долалуча юкъе Тебризе, Ирана къилбаседенгахьа. йоах бе йоккха 12 эзар киловатт низ болаш йола теплоэлектростанци. Цу цхьан хьана Хойе эксплуатаце дlаенна элеватор. СССР технически новкъостлъа я еш хьалъеш латтача 11 зернохранилищата ворхлагlа из. Гидротехнически узел хьалъа йолаш латт доазонца йистерча Аракс хьача хи тlа, Аракс хьача гlроде хьалъувтт шера 25—30 эзар тони балха овсарле йолаш йолча машиностроительни завода корпусаш.

Цхьа проекташ кхоачашъеча юкъа, кхыяраш увттаю. Дукха ха йоаццаш советски ирански экспертащ хьежар укх гаргарча 12—15 шера цхьана леладергйолча экономически гlуллакхий кердача достамашка. Предложенешта юкъе я, белгала аьлча, Ирана централни районашка геологоталлама балхаш дарах, кlаране 100 эзар киловатт низ хургболаш йола теплоэлектростанцеш хьалъярах, 1500 километр бlаьха высоковольтни лини хьалйоагlарах йола рекомендацеш. Массехк рекомендаци дунен халкъашта юкъерча буазама, транспорта, промышленни гlирсаш хьалдара проблемашта йоагlаш я.

Ираке боккха лоархlам бу цхьана леладеча советско-ирански гlуллакхий кердача перспективай. Цlаьхача хана оттаьча рекомендацеша цlаьха а бакъду шин мехка юкъера гlуллакхаш дикка дегlаухаш хилар.

А. НЕНАШЕВ,
(АПН).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам. — 3-30-11; бехктахлама секретара — 3-34-38; партийни вахарег, культура, промышленностега отделий — 3-42-30; Юрта боахамийи письмойи отделий—3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/94.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны редактора—3-44-90; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/94.

СФ05118. Заказ № 6037.